

บทที่ 5

บทบาทของ เจียน ชีระวิทย์ ในฐานะนักวิชาการด้าน ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ และบทบาททางการเมือง

5.1 ความนำ

เจียน ชีระวิทย์ เป็นนักวิชาการไทยด้านการต่างประเทศที่โดดเด่นคนหนึ่งในรอบ 3 ทศวรรษ อันมีบทบาทสำคัญใน 2 ลักษณะ คือ

1. บทบาทของการเป็นผู้สร้างความเข้าใจใหม่ ๆ ในจีนศึกษา อันเป็นคุณูปการที่สำคัญต่อแวดวงวิชาการของไทยเป็นอย่างมาก
2. บทบาทในฐานะปัญญาชนนักวิชาการด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่แสดงความคิดเห็นและมีผลงานต่อสาธารณชนเป็นจำนวนมาก ซึ่งอาจจะมีส่วนผลักดันให้ความคิดของตนมีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายต่างประเทศของไทย

และแม้ว่างานวิทยานิพนธ์ชิ้นนี้ไม่ได้ต้องการประเมินผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อนโยบายต่างประเทศของไทยแต่อย่างใด แต่ เจียน ชีระวิทย์ ก็ได้มีบทบาทในการเคลื่อนไหวทางการเมืองอยู่หลายครั้ง ดังนั้นเนื้อหาในบทนี้นอกจากจะแสดงให้เห็นถึงบทบาทของ เจียน ชีระวิทย์ ในฐานะนักวิชาการด้านการต่างประเทศแล้ว ยังจะแสดงให้เห็นถึงบทบาทในการเคลื่อนไหวทางการเมืองด้วย ทั้งนี้ทั้งนั้นการแสดงออกซึ่งบทบาททั้ง 2 ดังกล่าวล้วนแล้วแต่เป็นผลโดยตรงซึ่งได้รับอิทธิพลจากบุคลิกลักษณะและความเชื่อส่วนตัว รวมทั้งความคิดเกี่ยวกับจีนศึกษาที่ เจียน ชีระวิทย์ ให้ความสำคัญมาโดยตลอด หรืออาจกล่าวได้ว่านอกจากบุคลิกลักษณะและความเชื่อส่วนตัวแล้ว ความคิดเรื่องจีนศึกษาของ เจียน ชีระวิทย์ ยังได้ส่งผลกระทบต่อมุมมองตลอดจนบทบาทของท่านในเรื่องการต่างประเทศอื่น ๆ ด้วย โดยแสดงออกมาในรูปของบทบาทและการเคลื่อนไหวต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นในด้านวิชาการหรือในด้านการเมือง

5.2 เขียน ชีระวิทย์ ในฐานะนักวิชาการด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

“ระหว่างที่รัฐบาลไทยกับรัฐบาลจีนเป็นปฏิปักษ์ต่อกันนั้น การศึกษาและวิจัยเรื่องจีนเป็นไปได้ยาก เพียงแต่สอนเรื่องจีนคอมมิวนิสต์ก็อาจถูกทางการตั้งแง่สงสัยว่าเป็นคอมมิวนิสต์ไปได้ง่าย ดร.เขียน ชีระวิทย์ เป็นคนหนึ่ง ในจำนวนน้อยคนที่กล้าสอนและเขียนเรื่องจีนคอมมิวนิสต์อยู่เป็นประจำ ด้วยการเสี่ยงภัยของตนเอง อาจารย์เขียนได้ทำการค้นคว้าอย่างเปิดเผยและซื่อสัตย์ต่อวิชาการเสมอมา ทั้ง ๆ ที่มีอุปสรรคต่าง ๆ ในด้านการนำเอาเอกสารจากพื้นแผ่นดินใหญ่มาใช้”¹

ข้อความข้างต้นที่ยกมานี้เป็นคำกล่าวของ อำพน นะมาตร์ อดีตผู้อำนวยการสถาบันเอเชีย² ซึ่งกล่าวไว้ในคำนำของผู้อำนวยการสถาบันเอเชีย ในหนังสือเรื่อง *จีนกับสังคมโลก* ซึ่งเป็นเพียงหนึ่งในหลายความคิดเห็น³ ที่มีความเห็นพ้องต้องกันถึงคุณูปการที่สำคัญของ เขียน ชีระวิทย์ ที่มีต่อแวดวงวิชาการของไทย โดยเฉพาะเรื่องจีนศึกษา เนื่องจากเป็นบุคคลแรกที่ได้สร้างความเข้าใจใหม่ ๆ เกี่ยวกับจีนศึกษาให้เป็นที่แพร่หลายในประเทศไทย โดยในเรื่องนี้ เขียน ชีระวิทย์ ได้กล่าวถึงเหตุผลของการเขียนหนังสือเกี่ยวกับจีนออกเผยแพร่ง่ายท่ามกลางความบรรยากาศทางการเมืองที่ไม่เอื้ออำนวยไว้ในส่วนบทนำของตำราหลายเล่ม เช่น *วิวัฒนาการการปกครองของจีนการเมืองและการปกครองของสาธารณรัฐประชาชนจีน* เป็นต้น ซึ่งมีเนื้อหาที่คล้ายคลึงกัน คือ พยายามชี้ให้เห็นความสำคัญของจีนศึกษา และชี้ให้เห็นถึงจุดอ่อนของจีนศึกษาของไทยในอดีตว่า มักจะถูกปิดตาจากทางการตะวันตก โดยเฉพาะสหรัฐอเมริกา และจากรัฐบาลไทยในช่วงสงครามเย็น และกล่าวว่าผลงานทางวิชาการของ เขียน ชีระวิทย์ นั้น จะเป็นการพยายามศึกษาและให้ภาพจีนตามความเป็นจริง โดยอาศัยหลักฐานที่เป็นจริง ไม่ว่าจะมาจากจีนหรือจากนักวิชาการตะวันตก โดยผ่านการกลั่นกรองจากมุมมองของจีนเป็นสำคัญ เพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงที่ถูกต้อง โดยไม่หวั่นเกรงอิทธิพลใด ๆ⁴

¹ เขียน ชีระวิทย์, *จีนกับสังคมโลก*, หน้าคำนำ.

² ปัจจุบันได้เปลี่ยนชื่อเป็น “สถาบันเอเชียศึกษา”

³ อ่านเพิ่มเติมใน *วิทยา สุจริตชนรักษ์, อาจารย์เขียนในฐานะนักบริหาร. รวมทั้งในส่วนของคำนำในหนังสือหลาย ๆ เล่มที่เขียน โดยเขียน ชีระวิทย์*

⁴ อ่านเพิ่มใน *เขียน ชีระวิทย์, วิวัฒนาการการปกครองจีน, หน้าคำนำ. และเขียน ชีระวิทย์, การเมืองและการปกครองของสาธารณรัฐประชาชนจีน, หน้าคำนำ.*

ด้วยเหตุนี้จึงแสดงให้เห็นถึงความพยายามของ เจียน ชีระวิทย์ ในการนำเสนอข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับประเทศจีนตามความเป็นจริง ซึ่งถือเป็นการท้าทายอำนาจทางการเมืองไทยเป็นอย่างมาก ทั้งนี้เนื่องจากการมีสำนึกของความเป็นอาจารย์และความเป็นนักวิชาการที่ดีซึ่งเป็นสิ่งที่หาได้ยาก และจะพบว่านอกจาก เจียน ชีระวิทย์ จะมีคุณูปการต่อแวดวงการศึกษาของไทยเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะการสร้างความเข้าใจใหม่ ๆ ในเรื่องจีนศึกษาแล้ว ยังถือเป็นปัญญาชน⁵ ที่ได้แสดงความคิดเห็นและมีผลงานออกสู่สาธารณชนมากมาย ไม่ว่าจะเป็นการบรรยาย การเขียนหนังสือ การเขียนบทความต่าง ๆ อย่างตรงไปตรงมา โดยยึดหลักการที่ว่า “เสรีภาพในการศึกษา” ต้องมาก่อน โดย เจียน ชีระวิทย์ กล่าวในเรื่องนี้ว่า

“พอใจในแง่ที่ว่าผมเป็นผู้บุกเบิกในเรื่องการเรียนการสอนในเรื่องการเมืองการปกครองจีนคอมมิวนิสต์ แล้วผมพอใจในแง่ที่ว่าผมมีความกล้าหาญในการผจญภัย ความเสี่ยงที่จะถูกปราบปราม จริง ๆ แล้วผมถูกกล่าวหาเป็นคอมมิวนิสต์แล้ว และผมภูมิใจว่าผมกล้าทำ และผมภูมิใจว่า เมื่อผมทำไปแล้วเรียกว่าไม่มีใครมาข่มขู่ผม ถ้าจะมีก็เล็กน้อยมาก ในยามไม่ใช้ปกติ ในยามวิกาล ก็ถ้าคิดถึงในยุคนั้น ยุคที่ผมเรียนจบปริญญาโทมาใหม่ ๆ แล้วผมสอนยุคนั้นถ้าใครสอนคอมมิวนิสต์ก็ถือว่าเป็นคอมมิวนิสต์ เขามองกันอย่างนั้น ที่ทำไมผมค่อนข้างจะภูมิใจ เพราะว่าผมได้แสดงจุดยืนที่ถือหลักการตะวันตกที่ว่าเสรีภาพในเรื่องการศึกษาเป็นที่เราจะต้องช่วยกันปกป้องและนักวิชาการจะต้องช่วยกันปกป้อง ผมคิดว่าจุดยืนของผมค่อนข้างชัดเจน”⁶

นอกจาก เจียน ชีระวิทย์ จะเป็นบุคคลที่มีคุณค่ามากในแง่มุมมองของนักวิชาการที่เป็นที่ยอมรับทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ มีผลงานต่าง ๆ มากมาย ไม่ว่าจะเป็นงานวิจัย หนังสือ รวมทั้งบทความเชิงวิชาการแล้ว ยังมีอีกสิ่งหนึ่งซึ่งแสดงให้เห็นถึงความเสียสละและปรารถนาดีต่อแวดวงวิชาการไทยของ เจียน ชีระวิทย์ นั่นคือ การเป็นผู้ริเริ่มก่อตั้งสถาบันเอเชียศึกษา ซึ่งถือว่าเป็นการบุกเบิกสถาบันการวิจัยแห่งแรกในประเทศไทย

สถาบันเอเชียศึกษาเป็นสถาบันการวิจัยหนึ่งที่เป็นผลผลิตจากการขยายตัวของ “อาณาบริเวณศึกษา” อันเป็นแนวทางการศึกษาอย่างหนึ่งที่ได้รับอิทธิพลมาจากตะวันตก โดยในเรื่องของ

⁵ “ปัญญาชน คือ นักคิด ผู้มีปัญญา มีกิจกรรมทางปัญญาที่สังคมเห็นได้ และเป็นผู้ใช้ปัญญาและวิจารณ์อย่างอิสระ” จาก กมล สมวิเชียร “ลักษณะและปัญหาของปัญญาชน.” สังคมศาสตร์ปริทัศน์ 6 (มิถุนายน-สิงหาคม 2511): 38.

⁶ สัมภาษณ์ เจียน ชีระวิทย์, เมธีวิจัยอาวุโส สกว. ในสาขารัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์, 15 ตุลาคม 2545.

การพัฒนาการของสถาบันการวิจัยในประเทศไทยนั้น สุริชัย หวันแก้ว ได้แบ่งออกเป็น 3 ช่วง ดังนี้ คือ⁷ (1) ยุคความสนใจในเชิงวิชาการจนถึงการริเริ่มก่อรูปก่อร่าง โครงการและสถาบัน กล่าวคือ อาณาบริเวณศึกษานี้มีใจของใหม่ในประเทศไทย หากแต่มีมรดกของการศึกษาเกี่ยวกับเพื่อนบ้านในการรวบรวมบ้านเมืองให้เป็นปึกแผ่นจนสมัยก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 ไม่น้อย และการสอนและการวิจัยเกี่ยวกับต่างประเทศเหล่านี้ชัดเจนขึ้นเมื่อประมาณปี ค.ศ. 1967 เป็นต้นมา (2) ยุคสถาปนาวิชาอาณาบริเวณศึกษา (ค.ศ. 1977-1990) ซึ่งเป็นยุคที่มีการยอมรับอาณาบริเวณศึกษาเป็นแนวทางการเรียนการสอนวิจัย และบริการสังคมในลักษณะสถาบัน ซึ่งหากพิจารณาย้อนหลังบริบทถึงการก่อรูปก่อร่างและการก่อสร้างตัวของสถาบันที่ทำงานเกี่ยวกับภูมิภาคศึกษาและวิเทศศึกษา เอเชียศึกษาถือได้ว่าเป็นอาณาบริเวณศึกษาแรกของการบุกเบิกและสร้างสรรค์ทางวิชาการ (3) ยุคโลกาภิวัตน์ (ค.ศ. 1991 ถึงปัจจุบัน) ซึ่งเป็นยุคแห่งกระแสภูมิเศรษฐกิจ ทำให้เกิดการเชื่อมโยงระหว่างพลวัตของภูมิเศรษฐกิจกับสถาบันอุดมศึกษาในจังหวัดชายแดนมากมาย

ในส่วนของสถาบันเอเชียศึกษานั้น ได้มีการก่อตั้งขึ้นอย่างไม่เป็นทางการที่ภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ คณะรัฐศาสตร์ ในปี ค.ศ. 1967 โดย เขียน ธีระวิทย์ เล่าว่า

“คือการเข้ามาทำงานบริหารสถาบันเอเชียศึกษา โอกาสมันบังเอิญ เพราะว่าสถาบันเอเชียศึกษา⁸ นี้เป็นอย่างไม่เป็นทางการในคณะรัฐศาสตร์ ตั้งแต่สมัยผมจบจากฮาร์วาร์ดใหม่ๆ ตอนนั้น Asian Studies มันฮิตอยู่ในความนิยมทั่วโลก เป็นผลจากอเมริกาเขาสับสนุน เพราะว่ามันมีเรื่องหลังจากปัญหาที่อเมริกาเข้ามามีคนตายเยอะแยะในเกาหลี คนตายตั้งเยอะแยะในอินโดจีน ก็มีคนที่ถามกันเยอะ ว่านี่เราไม่รู้จักคนอื่นดีพอ สถาบันการศึกษา Asian Studies ที่อเมริกาเขามีทุนเยอะแยะไปทางส่งเสริม ผ่านมาทาง Asia foundation, Ford foundation ที่ประจำอยู่ในประเทศต่าง ๆ เขาก็สนับสนุน ตอนนั้นเราก็มีตั้ง Institute of Asian studies สมัยอาจารย์สมศักดิ์ ชูโต เป็นหัวหน้าภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ผมเป็นผู้หนึ่งในจำนวนผู้ก่อตั้ง แต่มันก็ไม่มีอะไร มีเฉพาะชื่อ ที่แรกมีคณะกรรมการ มีกิจกรรมสัมมนา มันก็อ่อนล้ามาจนกระทั่งผมมาเป็นหัวหน้าภาควิชาโดยบังเอิญ”⁸

เขียน ธีระวิทย์ รับตำแหน่งหัวหน้าภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในปี ค.ศ. 1978 และได้เริ่มผลักดันให้สถาบันเอเชียศึกษาพัฒนาเป็นองค์กรอิสระแยกออกจากคณะรัฐศาสตร์ ได้

⁷ สุริชัย หวันแก้ว, “วิเทศศึกษาในประเทศไทย: พัฒนาการ และสิ่งท้าทายแห่งศตวรรษ,” เอเชียปริทัศน์ 18 : 4-5.

⁸ สัมภาษณ์ เขียน ธีระวิทย์, ศาสตราจารย์กิตติคุณ รัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 8 ตุลาคม 2545.

สำเร็จและมีสถานภาพเป็นทางการเมื่อ 10 พฤษภาคม ค.ศ. 1985 โดยผ่านการต่อสู้และเสียสละอย่างมากท่ามกลางอุปสรรคนานาประการ⁹

สุริชัย หวันแก้ว อธิบายว่า ในแง่ประวัติศาสตร์แล้ว ปฏิเสธไม่ได้ว่าการก่อตั้งเอเชียศึกษาในช่วงแรกและการก่อตั้งภูมิภาคศึกษาในลักษณะของสถาบัน หรือศูนย์ หรือโครงการต่าง ๆ นั้น ได้รับอิทธิพลจากต่างประเทศ โดยเฉพาะจากการจัดเอเชียศึกษาในตะวันตก โดยเฉพาะในสหรัฐอเมริกา โดยมีแหล่งทุนจากแคนาดาและสหรัฐอเมริกา เช่น มูลนิธิร็อกกีเฟลเลอร์ มูลนิธิเอเชีย ศูนย์วิจัยการพัฒนานานาชาติ (IDRC) แห่งแคนาดา จะเห็นได้จากกรณีโครงการเอเชียศึกษา แรงสนับสนุนจากภายในประเทศ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชนนั้นเพิ่งเริ่มปรากฏขึ้นในระยะหลังจากที่ได้เริ่มต้นไปแล้วมาก ประสบการณ์ของผู้ก่อตั้งสถาบันต่อนั้น กล่าวคือ ความยากเย็นของการหาทุนภายในประเทศในห้วงสิบปีแรก โดยเปรียบเปรยด้วยคำพูด “การขอทุนเหมือนขอทาน” ที่ เจียน ชีระวิทย์ ผู้ก่อตั้งสถาบันเอเชียศึกษาเคยกล่าวไว้ ทั้งนี้เป็นเพราะวงการธุรกิจไทยแม้จะมีความต้องการข้อมูล แต่ก็ไม่เคยมีประเพณีหรือจารีตในการสนับสนุนสถาบันวิจัยทางวิชาการมาก่อน¹⁰

นอกจากการเป็นผู้ริเริ่มก่อตั้งสถาบันเอเชียศึกษาแล้ว เจียน ชีระวิทย์ ยังเป็นคนแรกในประเทศไทยที่นำภาษาจีนเข้ามาสอนในระดับมหาวิทยาลัย โดยเริ่มเปิดสอนในคณะรัฐศาสตร์ ภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเป็นที่แรกแห่งประเทศไทย และหลังจากนั้นอีกประมาณ 2-3 ปี ก็มีการเปิดสอนภาษาจีนที่คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ด้วยเหตุนี้อีกไม่นานวิชาภาษาจีนที่คณะรัฐศาสตร์จึงปิดตัวลงเพื่อเป็นไปตามหลักการ ที่มหาวิทยาลัยหนึ่งไม่ควรเปิดสอนวิชาเดียวกันมากกว่าหนึ่งคณะ

5.3 บทบาททางการเมืองของ เจียน ชีระวิทย์

บทบาททางการเมืองของ เจียน ชีระวิทย์ ได้เกิดขึ้นหลายครั้ง ทั้งในขณะที่ดำรงตำแหน่งและไม่ได้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง โดยประเด็นที่ เจียน ชีระวิทย์ เข้าไปมีบทบาท เช่น ประเด็นเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยและสาธารณรัฐประชาชนจีน ประเด็นเรื่องการขอขึ้นเงินเดือนของผู้ที่รับผิดชอบด้านกฎหมาย ประเด็นที่เกี่ยวกับการเมืองเรื่องกัมพูชา ประเด็นเกี่ยวกับ

⁹ อ่านเพิ่มเติมใน เจียน ชีระวิทย์, “ข้อคิดบางประการเกี่ยวกับการบริหารงานทางวิชาการ,” ใน วิทยา สุจริตธนรัถย์, บรรณาธิการ, อาจารย์เจียนในฐานะนักบริหาร, หน้า 1-30.

¹⁰ สุริชัย หวันแก้ว, “วิเทศศึกษาในประเทศไทย: พัฒนาการ และสิ่งท้าทายแห่งศตวรรษ,” เอเชียปริทัศน์ 18 : 5.

การเยือนประเทศไทยขององค์คาโลลามะ เป็นต้น ซึ่งการเคลื่อนไหวเหล่านี้ล้วนแล้วแต่เป็นสิ่งที่ เจียน ชีระวิทย์ ได้รับอิทธิพลมาจากลักษณะนิสัยและความเชื่อส่วนตัวอันได้รับการพัฒนาและ ขัดเกลามาตั้งแต่วัยเยาว์ ซึ่งรวมถึงความคิดเกี่ยวกับจีนศึกษาที่ เจียน ชีระวิทย์ ได้ศึกษามาเป็นระยะ เวลาอันยาวนานอีกด้วย แต่เนื่องด้วยวิถยานิพนธ์บับต้องการศึกษาถึงบทบาทของ เจียน ชีระวิทย์ ที่ เกี่ยวเนื่องกับประเด็นเรื่องจีนศึกษา ดังนั้น บทบาททางการเมืองของ เจียน ชีระวิทย์ ที่จะกล่าวถึงใน ที่นี้ จึงจำกัดแต่เฉพาะการเมืองที่ความสัมพันธ์กับจีนศึกษาเท่านั้น

5.3.1 ประเด็นเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับสาธารณรัฐประชาชนจีนโดยตรง

เจียน ชีระวิทย์ มองว่า แม้ว่าไทยและสาธารณรัฐประชาชนจีนจะเพิ่งมีความสัมพันธ์ที่เป็นทางการนับตั้งแต่มีการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างกันในปี 1975 แต่หากนับ ความสัมพันธ์นี้ต่อจากความสัมพันธ์กันในรูปแบบต่าง ๆ ก่อนหน้านั้น จะมีระยะเวลายาวนานกว่า 700 ปี ทำให้ความสัมพันธ์ไทยกับจีนมีรากฐานที่แน่นแฟ้น อย่างไรก็ตาม ไทยกับจีนยังมีผล ประโยชน์ขัดกันหรือมีมุมมองที่ขัดกัน ในบางเรื่อง¹¹ เช่น ในช่วงระยะเวลาหนึ่งซึ่งไทยมีความ สัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นกับสหรัฐอเมริกา ทำให้นโยบายของจีนที่มีต่อไทยมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด กับความสัมพันธ์ระหว่างรัฐบาลไทยกับสหรัฐอเมริกา¹² และแม้ว่าภายหลังจากที่ไทยกับจีนได้มี การสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตต่อกันและมีกลไกในการส่งเสริมความสัมพันธ์กันที่ดีพอควร แต่ทั้ง 2 ประเทศก็ยังมีปัญหาที่อ่อนไหวในทางการเมืองในความสัมพันธ์ไทยกับจีนที่ยังจะต้องสร้าง ความเข้าใจให้ชัดเจน ซึ่งปัญหาที่อ่อนไหวที่สำคัญมี 3 ประการ คือ ปัญหาเรื่องสิทธิ-เสรีภาพ ปัญหา ทิเบต และปัญหาไต้หวัน¹³

การที่จะกล่าวถึงบทบาททางการเมืองของ เจียน ชีระวิทย์ ที่เกี่ยวเนื่องกับจีนศึกษานั้น จำเป็นที่จะต้องอธิบายถึงความคิดโดยรวมของ เจียน ชีระวิทย์ ที่มีต่อสาธารณรัฐประชาชนจีนควบคู่ กับไปด้วย เพื่อจะเข้าใจถึงเหตุผลของบทบาททางการเมืองต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ ระหว่างไทยและสาธารณรัฐประชาชนจีนโดยตรง

¹¹ เจียน ชีระวิทย์, “ความสัมพันธ์ไทยกับจีนในอนาคตที่พึงปรารถนา,” ใน ความสัมพันธ์ไทย-จีน เหลียวหลังแล, หน้า 286.

¹² เจียน ชีระวิทย์, “นโยบายและกลยุทธ์ของสาธารณรัฐประชาชนจีนต่อไทย” สังคมศาสตร์ปริทัศน์ 5 : 57.

¹³ เจียน ชีระวิทย์, “ความสัมพันธ์ไทยกับจีนในอนาคตที่พึงปรารถนา,” ใน ความสัมพันธ์ไทย-จีน เหลียวหลังแล, หน้า 286.

ก. ความคิดเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างขบวนการคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย (พคท.) และคอมมิวนิสต์จีน (พคจ.)

ความสัมพันธ์ระหว่างพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย (พคท.) กับพรรคคอมมิวนิสต์จีน (พคจ.) นั้นเป็นประเด็นที่มีการถกเถียงกันอย่างกว้างขวางในบรรดานักวิชาการ สื่อมวลชน รัฐบาล หรือแม้กระทั่งประชาชนทั่วไปทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ ว่าทั้งสองมีความสัมพันธ์กันหรือไม่ มากน้อยเพียงใด

เจียน ชีระวิทย์ ก็เป็นนักวิชาการท่านหนึ่งที่ได้แสดงความคิดเห็นในเรื่องดังกล่าว โดยพยายามชี้ให้เห็นว่า ทั้ง 2 มิได้มีความสัมพันธ์ที่ลึกซึ้งต่อกัน การที่รัฐบาลไทยมองว่า จีนคอมมิวนิสต์เป็นผู้ให้การสนับสนุนพรรคคอมมิวนิสต์ไทยนั้นเป็นความเข้าใจผิด โดยกล่าวว่า

“จีนให้ความช่วยเหลือขบวนการคอมมิวนิสต์ในไทยน้อยมาก เอกสารที่เขียนโดยเมาเซตุง และเจ็มปักรูปเมาเซตุงปรากฏทุกหนทุกแห่งของโลก การมีสิ่งเหล่านี้ไว้ในครอบครองไม่ได้ทำให้ผู้ครอบครองเป็นคอมมิวนิสต์ไปในตัวแต่ประการใด สำหรับอาวุธที่ทำจากจีนนั้น แม้แต่เอกสารของราชการไทยก็ยังยอมรับว่า อาวุธที่ผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ใช้เป็นส่วนมากทำในสหรัฐ เอกสารฉบับเดียวกันอ้างว่า การค้าอาวุธเถื่อนในลาวซุกซม เป็นไปได้เหมือนกันว่าเมื่อพวกนั้นค้าอาวุธอเมริกันได้ ก็น่าจะค้าอาวุธจีนได้ด้วย อาวุธจีนในลาว เวียดนามใต้ และเวียดนามเหนือมีมากมาย”¹⁴

นอกจากนี้ในบทความเรื่อง “จีนกับขบวนการคอมมิวนิสต์ในประเทศไทย”¹⁵ เจียน ชีระวิทย์ ได้พยายามชี้ให้เห็นถึงลักษณะเฉพาะของนโยบายต่างประเทศของจีนว่า มีความต่อเนื่องและคงเส้นคงวาในหลักการดุลยภาพระหว่างลัทธิชาตินิยมกับสากลนิยมตามลัทธิเหมา ซึ่งทำให้เกิดผลในการปฏิบัติคือ การสนับสนุนการปฏิวัติในต่างประเทศมีลักษณะเป็นแรงคลใจ (aspiration) มากกว่าการลงมือกระทำ ฉะนั้น ผู้นำของจีนมักอธิบายว่า เป็นการ “สนับสนุนด้านเมืองและด้านกำลังใจ” (political and moral support) เจียน ชีระวิทย์ จึงกล่าวว่า ด้วยเหตุนี้ ผู้นำและสื่อมวลชนของจีนจึงพูดมากเกี่ยวกับการสนับสนุนการปฏิวัติทั่วโลก แต่ทำน้อย มีช่องว่างมากระหว่างการพูดกับการกระทำ

¹⁴ เจียน ชีระวิทย์ “นโยบายและกลยุทธ์ของสาธารณรัฐประชาชนจีนต่อไทย,” สังคมศาสตร์ปริทัศน์ 5 : 67.

¹⁵ เจียน ชีระวิทย์ “จีนกับขบวนการคอมมิวนิสต์ในประเทศไทย” สังคมศาสตร์ 11 : 18-36.

ส่วนเป้าหมายของนโยบายต่างประเทศของจีนในการส่งเสริมลัทธิคอมมิวนิสต์ตามแบบของเหมาเจ๋อตงนั้น ไม่มีเป้าหมายเป็นการป้องกันตัวหรือรุกรานแต่ประการใด โดยเฉพาะในส่วนของนโยบายจีนที่มีต่อไทยนั้น อาจแบ่งออกได้เป็น 3 ระยะ คือ ระยะเรียกร้องให้ไทยเป็นกลาง (ค.ศ. 1950-1964) ระยะสร้างแนวร่วมโค่นรัฐบาล (ค.ศ. 1964-1969) และระยะหาทางอยู่ร่วมกัน (ค.ศ. 1969-ระยะเวลาที่เขียนบทความ)

นอกจากนี้ เจียน ชีระวิทย์ ยังได้แจกแจงข้อกล่าวหาที่ทางการไทยมีต่อจีนไว้ในบทความดังกล่าวอย่างละเอียด ดังนี้ (1) ในข้อกล่าวหาที่ว่าจีนสนับสนุนนายปรีดี พนมยงค์ ผู้ลี้ภัยการเมืองอยู่ในเมืองจีนตั้งแต่ปี ค.ศ. 1950-1970 เจียน ชีระวิทย์ กล่าวว่า นายปรีดีมิได้เป็นคอมมิวนิสต์ แต่เป็นผู้ที่มีหัวรุนแรงในการเรียกร้องความเป็นธรรมในทางเศรษฐกิจในสังคมไทย และมีได้พยายามที่จะกลับมามีอำนาจในไทย โดยนายปรีดีเป็นนักการเมืองอาวุโสที่สงบเสถียรที่สุดคนหนึ่งที่อาศัยอยู่ในแผ่นดินจีน และจีนคอมมิวนิสต์เองก็ได้ส่งเสริมนายปรีดีให้กลับมามีอำนาจในไทย มีเพียงหนังสือพิมพ์เหินหมินยี่เป่า ที่ได้สรรเสริญนายปรีดีว่าเป็นตัวอย่างของนักชาตินิยมที่ดี ซึ่งเป็นการกระทำอย่างเดียวกับที่รัฐบาลจีนได้ร่วมมือกับนายปรีดี (2) ในข้อกล่าวหาที่ว่า จีนได้ใช้คนเผ่าไทยในมณฑลยูนนานเพื่อรุกรานไทย เจียน ชีระวิทย์ กล่าวว่าเรื่องนี้ไม่มีมูลเลย รวมทั้งนายกรัฐมนตรีโจวเอินไหลของจีนก็เคยอธิบายต่อกรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ อธิบดีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงต่างประเทศของไทยในโอกาสที่พบกันในการประชุมที่นครบันดุง และถึงกับเชื้อเชิญให้พระองค์เสด็จไปทรงตรวจดูเองในภูมิภาคตะวันตกเฉียงใต้ของจีน (3) ข้อกล่าวหาที่ว่าจีนสนับสนุนขบวนการคอมมิวนิสต์ของไทยโดยใช้แผ่นดินจีนเป็นที่ตั้งสถานีวิทยูเสียดประชาชนแห่งประเทศไทย เจียน ชีระวิทย์ กล่าวว่า ความจริงแม้จนกระทั่งปัจจุบันนี้ก็ยังไม่มีผู้นำไทยคนใดทราบอย่างแท้จริงว่าสถานีวิทยูเสียดประชาชนแห่งประเทศไทยนั้นอยู่ที่ไหน (4) ข้อกล่าวหาว่าจีนฝึกลอบรมผู้ก่อการร้ายในประเทศไทย เจียน ชีระวิทย์ กล่าวว่า ปกติข่าวทางการสามารถระบุสถานที่ตั้งและรายละเอียดในโรงเรียนฝึกลอบรมคอมมิวนิสต์ไทยที่จังหวัดเบี่ยนหัวในเวียดนามเหนือ แต่ไม่สามารถบอกรายละเอียดสำหรับผู้ที่ได้รับการฝึกลอบรมในจีน จึงไม่สามารถบอกได้ว่าใครเป็นผู้ริเริ่ม ฝึกลอบรมอะไร จีนมีวัตถุประสงค์อย่างไรในการนี้ (5) ในระยะที่สหรัฐอเมริกาทำสงครามในอินโดจีน (ค.ศ. 1964-1969) ที่มีข้อกล่าวหาว่าจีนมีส่วนในการจัดตั้งกองกำลังอาวุธในไทย เจียน ชีระวิทย์ กล่าวว่าไม่มีหลักฐานยืนยันว่าพวกคอมมิวนิสต์ในเวียดนาม เขมรหรือลาว มีส่วนร่วมในการก่อตั้งกองกำลังอาวุธของไทยขึ้น การช่วยเหลือกับการจัดตั้งขึ้นนั้นผิดกัน ส่วนการเกี่ยวข้องของจีนนั้น แม้กระทั่งความช่วยเหลือก็เป็นที่น่าสงสัย

โดยสรุปแล้วในความคิดของ เจียน ชีระวิทย์ จีนมิได้ทำอะไรมากไปกว่าการพูด จีนประกาศสนับสนุนขบวนการคอมมิวนิสต์ในไทยอย่างเปิดเผย แต่ว่าเป็นการสนับสนุนทางด้านการเมืองและ

กำลังใจ การสนับสนุนด้วยคนและวัตถุยังไม่มีหลักฐานที่แน่นอน การให้การ “สนับสนุน” อย่างจำกัดดังกล่าวมีวัตถุประสงค์ที่จะต่อต้านการคุกคามของสหรัฐอเมริกาเป็นหลัก จีนต้องการขับไล่สหรัฐอเมริกาออกไปจากดินแดนไทย ในขณะเดียวกันก็ต้องการส่งเสริมลัทธิคอมมิวนิสต์ในไทยด้วย แต่การส่งเสริมลัทธิคอมมิวนิสต์เป็นเป้าหมายขั้นรอง และเป็นเพียงความปรารถนา การสนับสนุนอย่างจำกัดเช่นนี้เป็นหลักการ และอุดมการณ์ที่พวกผู้นำจีนตั้งขึ้นเองมากกว่าถูกบีบคั้นโดยกำลังภายนอก ผู้นำจีนเชื่อว่า จีนจะไปทำการปฏิวัติในต่างแดนไม่ได้ การปฏิวัติในจีนที่ต้องพึ่งตนเองทำให้เป้าหมายของจีนในการช่วยเหลือการปฏิวัติในต่างแดนเป็นเพียง “พลังคล้อย”¹⁶ และกล่าวว่า

“ความหวาดกลัวจีนคอมมิวนิสต์เกินไปเป็นสาเหตุที่ทำให้มองข้ามสมรรถภาพของคอมมิวนิสต์ในไทยเอง ความจริงคอมมิวนิสต์ภายในไม่ใช่จีนเป็นฝ่ายเริ่มในการจับกำลังจีนต่อสู้กับฝ่ายรัฐบาล ผู้นำไทยจะต้องเข้าใจว่าการก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ในไทยนั้นเป็นผลผลิตภายในไม่ใช่ “สินค้าจีนแดง” ปักกิ่งไม่อาจจะนำและควบคุมขบวนการคอมมิวนิสต์ในไทย ไม่มีทั้งความสนใจและความสามารถ และไม่ใช่ฐานะที่จะบอกกับผู้นำรัฐบาลที่เป็นปฏิปักษ์ต่อตนว่าจีนทำอะไรไม่ได้”¹⁷

ในขณะที่เขียน ชีระวิทย์ ไม่เชื่อว่าคอมมิวนิสต์ไทยและจีนมีความสัมพันธ์กันนั้น ข้อเท็จจริงที่ปรากฏออกมาภายหลังกลับเป็นสิ่งแตกต่างจากการนำเสนอของ เจียน ชีระวิทย์ เช่นในหนังสือเรื่อง *สู่สมรภูมิภูพาน*¹⁸ ซึ่งเขียนโดย อุดม สีสุวรรณ อดีตกรรมการเมืองของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย ซึ่งแม้ว่าในหนังสือเล่มดังกล่าวจะเป็นการบันทึกการปฏิบัติงานของพรรคคอมมิวนิสต์ไทยเป็นส่วนใหญ่ แต่ก็มีส่วนหนึ่งที่กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างคอมมิวนิสต์ไทยและจีน เช่น ตอนที่ อุดม สีสุวรรณ บันทึกเกี่ยวกับการไปนอกซึ่งหมายถึงประเทศจีนว่า สาเหตุที่สำคัญนอกจากไปเพื่อศึกษาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการปฏิวัติวัฒนธรรมและกรณีวิพากษ์ของ 3 จังหวัด¹⁹ แล้ว ยังไปเพื่อหา

¹⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 34.

¹⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 35.

¹⁸ พ. เมืองชมพู, *สู่สมรภูมิภูพาน* (กรุงเทพมหานคร: บริษัทพิมเนส พรินท์ติ้ง เซ็นเตอร์ จำกัด, 2543)

¹⁹ หมายถึง กรณีวิพากษ์วิจารณ์ของเขตงานสามจังหวัด หรือเขตงานภูหินร่องกล้า ที่ได้วิพากษ์วิจารณ์การนำของผู้นำซึ่งเป็นสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย (พคท.) โดยกล่าวหาว่าทางอีสานปฏิวัติมาหลายปีแล้วยังมิได้สร้างฐานที่มั่น

ภูหินร่องกล้าเดิมทีเป็นถิ่นที่อยู่ของชาวม้ง อาศัยชาวม้งที่อยู่ในที่จัดตั้งมาติดต่อสัมพันธ์ไม่นาน ก็มีพื้นฐานเพียงพอที่จะรับคนที่เดินทางมาจากเขตจังหวัดน่านจำนวนหนึ่งพร้อมด้วยอาวุธ อาศัยการสร้างแนวร่วมกับหัวหน้ากักขับไล่กำลังติดอาวุธของฝ่ายรัฐบาลลงจากภูไปด้วยการรบเพียงไม่กี่ครั้ง ทำให้เขตภูหินร่องกล้าได้รับการ

ทางคิดต่อและรับนโยบาย และยังบันทึกเกี่ยวกับอาวุธไว้ว่า เมื่อตอนที่พวกตกค้างอยู่ในต่างประเทศบุกหาทางข้ามโจงกลับประเทศได้เป็นหน่วยแรกในปลายปี ค.ศ. 1969 นั้น พวกเขาได้แบกของขีปนาวุธชนิดหนึ่ง นั่นก็คือ ปืนกลมือยิงเร็วหรือปืนประจัญบานที่มีชื่อเสียงกระฉ่อนไปทั่วโลกกระบอกหนึ่ง ที่เรียกอย่างย่อ ๆ ว่า ปืนอาร์กา พร้อมด้วยแมกนาคินที่บรรจุลูกเต็ม 5 แม็ก อีกทั้งในปลายปี ค.ศ. 1970 เริ่มมีการลำเลียงอาวุธทันสมัยเข้าเขตอีสานเหนือ ส่วนใหญ่เป็นปืนอาร์กา รองลงมาก็คือ ปืนเซกาเซ (เล็กยาว) ส่วนน้อยเป็นจรวดเบ 40 ปืนกลเบาจาน ปืนครก 60 ม.ม. และหุ่นชนิดต่าง ๆ จำนวนหนึ่ง ซึ่งอุคมกล่าวว่า อาวุธไม่เพียงแต่จะเพิ่มขีดความสามารถในการสู้รบขึ้น โดยธรรมชาติเท่านั้น อาวุธยังผลักดันให้ปรับการจัดตั้งของกองทหารจากที่มีลักษณะจรยุทธ์มาก ๆ นั้นเป็นกองทหารที่มีลักษณะประจำการมากขึ้น²¹⁾

นอกจากนี้ในบทความเรื่อง “พคจ.-พคท.”²¹⁾ ที่เขียนโดย นันท์ ชมมิตร แม้ว่าจะเป็นเพียงประวัติศาสตร์บอกเล่า หากแต่เนื้อหาของสาระของบทความก็ได้ยืนยันสิ่งที่ อุคม สีสุวรรณ ได้กล่าวไว้ นั่นคือ นันท์ ชมมิตร ได้กล่าวว่าพรรคคอมมิวนิสต์จีนเป็นผู้มีบทบาทในการวางรากฐานสร้างให้เกิดพรรคคอมมิวนิสต์ไทยขึ้น²²⁾ และผู้ที่ให้ความสนใจมาร์กซิสต์รุ่นแรก ๆ ส่วนหนึ่งก็เข้าเป็นสมาชิกพคท. และได้เล็ดลอดไปศึกษาเพิ่มเติมกับพรรคคอมมิวนิสต์จีนในประเทศจีน²³⁾ ในด้านของ พคท. ก็ได้ดำเนินนโยบายต่อไปตามแนวทางที่ พคจ. ได้วางไว้ เรียกว่าไม่มีการขาดออกจากกัน โดยพรรคคอมมิวนิสต์จีนได้มีการจัดตั้งกระทรวงวิเทศสัมพันธ์แห่งศูนย์กลางพรรค มีหน้าที่สนับสนุนให้การดูแล รวมทั้งชี้นำในกรณีที่พรรคคอมมิวนิสต์ในประเทศหนึ่งประเทศใดก็ได้ถูกจัดตั้งขึ้น โดยสาขาของ พคจ. ในประเทศนั้น ชาวคอมมิวนิสต์จีนจากเมืองไทยก็ได้รับการบรรจุเข้าในกระทรวงนี้ ชาว

ปลดปล่อยและขยายไปถึงเขาค้อ จนกลายเป็น “ฐานที่มั่น” ที่แข็งแกร่งและมีชื่อเสียงลือกระฉ่อนไปทั่วประเทศ แต่ต่อมาภายหลัง ผลจากการเน้นในเรื่อง “สร้างความมั่นคง” (ต้องดำเนินการต่อสู้ทางชนชั้น เพื่อจะบรรลุตามจุดมุ่งหมายนี้ก็ต้องปลุกกระดมกำลังมวลชนมาต่อสู้กับเจ้าก๊กซึ่งเป็นแนวร่วมมาแต่ต้น ทำให้เจ้าก๊กต้องหนีลงจากภูไปหาฝ่ายรัฐบาล และเกิดความแตกแยกระหว่างมวลชนที่เป็นเจ้าก๊กกับที่ไม่ใช่เจ้าก๊ก) และ “การต่อสู้สองแนวทาง” (การพยายามโจมตีจู่โจมหรือช้อบพร่องของฝ่ายนำอยู่ตลอดเวลาว่าผิดแนวทาง ซึ่งถือเป็นลัทธิแก้) ทำให้ขบวนการทั้งหมดสั่นสะเทือน และยังไม่ทันที่ฝ่ายแดงจะตั้งฐานที่มั่นเสร็จ ก็ถูกฝ่ายรัฐบาลปิดล้อม และในที่สุดก็ต้องละทิ้ง “ฐานที่มั่น” จากภูค้อ ไปสู่ภูเมี่ยง

²⁰⁾ อ่านเพิ่มใน พ. เมืองชมพู, *ผู้สมรภูมิภูพาน*, หน้า 275-298.

²¹⁾ นันท์ ชมมิตร, “พคจ.-พคท.,” *มติชนสุดสัปดาห์* ฉบับวันที่ 29 ก.ค. - 4 ส.ค., 5-11 ส.ค., 19-25 ส.ค., 9-15 ก.ย., 28 ต.ค. - 3 พ.ย., 4-10 พ.ย., 11-17 พ.ย. 2545.

²²⁾ อ่านเพิ่มใน นันท์ ชมมิตร, “พคจ.-พคท.,” *มติชนสุดสัปดาห์* 22 (29 ก.ค. - 4 ส.ค. 2545): 33

²³⁾ อ่านเพิ่มใน นันท์ ชมมิตร, “พคจ.-พคท.,” *มติชนสุดสัปดาห์* 22 (19-25 ส.ค. 2545): 38.

พรรคคอมมิวนิสต์ไทยในเมืองจีนก็อยู่ในการอุปการะดูแลของกระทรวงนี้เช่นกัน ซึ่งเป็นเอกเทศ แยกจากคนไทยที่อยู่ในประเทศจีนที่มีใช้พรรค ดังเช่น นายปรีดี พนมยงค์ และบุคคลอื่น ๆ²⁴

และในสมัยที่จีนคบค้าสนิทกับกลุ่มต่าง ๆ ที่มีใช้ พคท. การสนับสนุนต่อ พคท. ในฐานะ พรรคพี่น้องก็เป็นไปอย่างเจียบ ๆ ไม่กระโดดกระดาก ไม่ชี้หน้าให้ พคท. เปิดเผยตัว และล้ำหน้าเกินไป ความช่วยเหลือทางการเงินให้ พคท. โดยผ่านช่องทาง ด้วยวิธีการ โปกภัยวนมาสู่ผู้รับในกรุงเทพฯ โดยมีได้ปรากฏหลักฐาน เช่น การส่งเงินผ่านธนาคารผู้รับผิดชอบในกรุงเทพมหานคร จะเป็นผู้ จับจ่ายให้หน่วยงาน ในเรื่องนี้สามารถอ่านเพิ่มเติมได้ใน “สู่สมรภูมิกุวาน”²⁵ นอกจากนี้ดังที่ เขียน ชีระวิทย์ ได้กล่าวว่าทางจีนมิได้มีส่วนสนับสนุนนายปรีดี พนมยงค์ ในขณะที่พำนักอยู่ที่ประเทศจีน นั้นที่ ชมมิตร ได้กล่าวว่า สหายหลี่ จี ซิน ซึ่งเคยเป็นตัวแทนพรรคคอมมิวนิสต์จีน เคยเข้าเจรจากับ ปรีดี พนมยงค์ เรื่องการที่จีนจะสนับสนุนการต่อสู้ทางการเมืองของ ปรีดี หากตกลงทำตามเงื่อนไขที่ จีนเสนอในขณะที่พำนักอยู่ที่ปักกิ่ง²⁶ และแม้ว่านายปรีดีปฏิเสธอย่างสิ้นเชิงและได้รับการขอกภัย จากผู้นำจีนระดับสูงสุด แต่อย่างไรก็ตาม ก็มีหลักฐานว่าทางจีนเต็มใจที่จะช่วยเหลือนายปรีดีหาก ปรีดีตกลง

ดังนั้นในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่าง พคท. และ พคจ. ที่ เขียน ชีระวิทย์ เคยได้ให้ทัศนะจึง ไม่ตรงตามหลักฐานที่ปรากฏในปัจจุบัน แต่อย่างไรก็ตาม พบว่าความคิดดังกล่าวของ เขียน ชีระวิทย์ นี้ได้เปลี่ยนแปลงไป โดยมีการยอมรับว่าจีนคอมมิวนิสต์ได้ให้การสนับสนุนพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยจริง โดยกล่าวว่า

“จีนเคยสนับสนุนขบวนการคอมมิวนิสต์ไทยเพื่อโค่นล้ม “รัฐบาลกึ่งเมืองขึ้นกึ่งศักดินา” ของไทย”²⁷

²⁴ อ่านเพิ่มใน นันท ชมมิตร, “พคจ.-พคท.,” มติชนสุดสัปดาห์ 22, (9-15 ก.ย. 2545): 33.

²⁵ อ่านเพิ่มใน นันท ชมมิตร, “พคจ.-พคท.,” มติชนสุดสัปดาห์ 23 (4-10 พ.ย. 2545): 31.

²⁶ อ่านเพิ่มใน นันท ชมมิตร, “พคจ.-พคท.,” มติชนสุดสัปดาห์ 23 (11-17 พ.ย. 2545): 30-31.

²⁷ เขียน ชีระวิทย์, นโยบายต่างประเทศจีน, หน้า 269.

ข. การเปิดความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างประเทศไทยและสาธารณรัฐประชาชน

จีน

เจียน ชีระวิทย์ เป็นบุคคลสำคัญบุคคลหนึ่งที่มีความเห็นว่า ไทยมีความจำเป็นจะต้องเปิดความสัมพันธ์ทางการทูตกับสาธารณรัฐประชาชนจีน และเป็นบุคคลสำคัญที่พยายามชี้ให้รัฐบาลไทยเห็นข้อเท็จจริงที่ว่าสาธารณรัฐประชาชนจีนมิใช่ประเทศที่เป็นภัยคุกคาม โดย เจียน ชีระวิทย์ ได้ให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับเรื่องนี้ว่า

“พลเอกชาติชาย จริง ๆ แล้วมีบทบาทสำคัญในการเปิดความสัมพันธ์ทางการทูตกับจีน อันนี้ผม recognize ผมรับว่าเป็นคุณความดีของท่านในส่วนนี้ ท่านเป็นคนทำ เพราะการทูตให้รับรองจีน ผมพูดนาน ประเด็นว่าจีนเป็นภัยต่าง ๆ หรือไม่ เวลาผมพูดว่าจีนไม่เป็นภัยหรือเพราะหลักวิชาการมันมีอยู่เช่นนั้น คนก็หาว่าผมโปรจีน”²⁸

จากข้อความดังกล่าวจะพบว่า แม้ เจียน ชีระวิทย์ จะได้ยกความดีความชอบในเรื่องการเปิดความสัมพันธ์ทางการทูตกับสาธารณรัฐประชาชนจีนให้กับพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ซึ่งขณะนั้นดำรงตำแหน่งเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงต่างประเทศ แต่ในเรื่องดังกล่าว เจียน ชีระวิทย์ ได้พยายามอธิบายให้กับผู้มีอำนาจในการตัดสินใจเข้าใจเกี่ยวกับสาธารณรัฐประชาชนจีน รวมทั้งผลประโยชน์ที่ไทยจะได้รับจากการเปิดความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่าง 2 ประเทศมาเป็นระยะเวลา นานนับตั้งแต่ภายหลังจากที่ท่านกลับมาจากการศึกษาต่อปริญญาโทที่สหรัฐอเมริกาเมื่อประมาณปี ค.ศ. 1965 ซึ่งการแสดงความคิดเห็นของ เจียน ชีระวิทย์ ส่วนใหญ่จะอยู่ในรูปของการสอนบรรยายตามสถานที่ต่าง ๆ รวมทั้งการเขียนบทความลงในวารสารและหนังสือพิมพ์หลายฉบับ

แม้ว่าบทความชิ้นแรก ๆ²⁹ ที่ เจียน ชีระวิทย์ ได้เขียนเกี่ยวกับจีนยังคงหลีกเลี่ยงที่จะเขียนเกี่ยวกับการเมืองโดยตรง หากแต่บทความดังกล่าวได้แสดงให้เห็นข้อเท็จจริงบางส่วนที่เกี่ยวกับสาธารณรัฐประชาชนจีน และยังเป็นนิมิตหมายอันดีของวงการวิชาการไทยที่ยังมีบุคคลที่ยึดมั่นในหลักเสรีภาพทางวิชาการ รวมทั้งเป็นจุดเริ่มต้นให้ผู้ที่มีความสนใจเรื่องจีนมีความกล้าที่จะนำเสนอข้อเท็จจริงเกี่ยวกับจีน

²⁸ สัมภาษณ์ เจียน ชีระวิทย์, ศาสตราจารย์กิตติคุณ รัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 8 ตุลาคม 2545.

²⁹ เช่น การเก็บเงินค่านาของจีนในยุคสมบูรณาญาสิทธิราชย์, นโยบายขายอาวุธนิวเคลียร์ของจีน, ระบบเงินเชื่อของจีนคอมมิวนิสต์, ปัญหาที่เงินในสหประชาชาติ, การเปลี่ยนแปลงของสถาบันครอบครัวในจีน เป็นต้น

ต่อมาบทความต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับจีนของ เจียน ชีระวิทย์ ก็เริ่มเกี่ยวข้องกับการเมืองมากขึ้น โดยพยายามชี้ให้เห็นถึงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการเมืองของสาธารณรัฐประชาชนจีน ผลประโยชน์ที่ไทยจะได้รับจากความสัมพันธ์ที่ดีกับจีน เช่น เรื่อง “นโยบายต่างประเทศของจีนคอมมิวนิสต์กับเอเชียอาคเนย์”³⁰ และเรื่อง “จีนคอมมิวนิสต์ สหรัฐอเมริกากับเอเชียอาคเนย์”³¹ เจียน ชีระวิทย์ ได้พยายามชี้ให้เห็นถึงพื้นฐานของนโยบายต่างประเทศของแต่ละประเทศว่ามีความแตกต่างกัน รวมทั้งประเทศจีน และการที่ประเทศจีนอาจจะเข้ามาสวมตำแหน่งแทนสหรัฐอเมริกาในเอเชียอาคเนย์ก็เนื่องจากยึดข้อมูลทางประวัติศาสตร์ โดยเฉพาะการถูกสกัดกั้นจากสหรัฐอเมริกาเป็นสำคัญ และยังพยายามชี้ให้เห็นถึงลักษณะความเป็นจักรวรรดินิยมของจีนและสหรัฐอเมริกา ซึ่งโดยรวมแล้วกล่าวว่าจีนไม่มีลักษณะที่เรียกว่าจักรวรรดินิยมดังเช่นสหรัฐอเมริกา

นอกจากนี้ยังมีอีกหลายบทความ³² ที่พยายามชี้ให้เห็นว่า การเป็นคอมมิวนิสต์ของสาธารณรัฐประชาชนจีนมิได้เป็นสิ่งที่น่ากลัวหรือเป็นภัยต่อประเทศไทย แต่ในทางกลับกันจีนเป็นชาติที่มีความโอบอ้อมอารี ชอบช่วยเหลือชาติที่ด้อยกว่า รวมทั้งผู้นำไม่ต้องการที่จะเป็นชาติที่เรียกว่าจอมมหาอำนาจดังที่หลาย ๆ คนตั้งข้อสังเกต โดยเฉพาะในส่วนของประเทศไทย เจียน ชีระวิทย์ พยายามชี้ว่าสาธารณรัฐประชาชนจีนไม่เป็นภัยคุกคามและไม่เป็นอันตรายต่อไทย รวมทั้งไม่ใช่ผู้ที่สนับสนุนขบวนการคอมมิวนิสต์ในประเทศไทยดังที่หลายคนเข้าใจ หากเป็นการสนับสนุนก็เป็นเพียงแต่การสนับสนุนทางใจเท่านั้น

นอกจากนี้ยังมีบทความเรื่อง “ไทยจะค้ากับจีนทำไม”³³ ที่พยายามชี้ให้เห็นถึงผลประโยชน์ที่ไทยจะได้รับจากการมีความสัมพันธ์ทางการค้ากับจีน และผลเสียที่ไทยจะได้รับหากไม่มีความสัมพันธ์ดังกล่าว

³⁰ เจียน ชีระวิทย์, “นโยบายต่างประเทศของจีนคอมมิวนิสต์กับเอเชียอาคเนย์,” ใน *จีนกับสังคมโลก*, หน้า 165-177.

³¹ เจียน ชีระวิทย์, “จีนคอมมิวนิสต์ สหรัฐอเมริกากับเอเชียอาคเนย์,” ใน *จีนกับสังคมโลก*, หน้า 125-164.

³² เช่น การสถาปนาระบอบสาธารณรัฐประชาชนจีน (1921-1949), สาธารณรัฐประชาชนจีนเป็นจอมมหาอำนาจเพียงใด, ความช่วยเหลือต่างชาติของสาธารณรัฐประชาชนจีน, นโยบายและกลยุทธ์ของสาธารณรัฐประชาชนจีนต่อไทย, การค้าต่างประเทศของสาธารณรัฐประชาชนจีน, รัฐบาลของสาธารณรัฐประชาชนจีน, จีนกับความคลี่คลายความตึงเครียดในเอเชีย, จีนกับขบวนการคอมมิวนิสต์ในประเทศไทย

³³ เจียน ชีระวิทย์, “ไทยจะค้ากับจีนไปทำไม,” ใน *จีนกับสังคมโลก*, หน้า 199-266.

สรุปได้ว่าบทบาททางการเมืองของ เจียน ธีระวิทย์ ในเรื่องของการเปิดความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างไทยกับสาธารณรัฐประชาชนจีนนั้น จะจำกัดอยู่เฉพาะในส่วนของ การเสนอความคิดเห็นต่าง ๆ และการให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับจีนต่อสาธารณชนและผู้มีอำนาจในการตัดสินใจในเรื่องดังกล่าว

ค. ความสัมพันธ์ไทยกับสาธารณรัฐประชาชนจีนในอนาคต

ในทัศนะของ เจียน ธีระวิทย์ สาเหตุสำคัญที่ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับสาธารณรัฐประชาชนจีนแน่นแฟ้นมาเป็นระยะเวลายาวนานกว่า 700 ปี คือ ความผูกพันกันทางสายเลือด ดังนั้นด้วยความที่ทั้ง 2 ประเทศมีความสัมพันธ์อันดีมาเป็นระยะเวลายาวนานเช่นนี้ จึงควรที่จะส่งเสริมความสัมพันธ์ดังกล่าวให้แน่นแฟ้นและยืนนานต่อไป อีกทั้งพัฒนาความสัมพันธ์นี้ให้ส่งเสริมผลประโยชน์แห่งชาติของกันและกันด้วย โดยพิจารณาจากรากฐานความเป็นจริงในปัจจุบันทุกด้าน โดยในบทความเรื่อง “ความสัมพันธ์ไทยกับจีนในอนาคตที่พึงปรารถนา” เจียน ธีระวิทย์ แบ่งรากฐานในด้านต่าง ๆ ของไทยและจีนออกเป็น 6 ประเด็น ได้แก่ 1. ด้านวัฒนธรรม 2. การศึกษา วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี 3. เศรษฐกิจ 4. การเมือง 5. ความมั่นคง 6. การปราบปรามอาชญากรรมข้ามชาติ³⁴

บทความชิ้นนี้โดยรวมแล้ว เจียน ธีระวิทย์ พยายามชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างทั้ง 2 ประเทศ และชี้ให้เห็นถึงศักยภาพของไทยและจีนที่มักถูกมองข้าม เช่น เรื่องวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่ทั้ง 2 มักจะพึ่งพาประเทศตะวันตกและญี่ปุ่นเป็นหลัก โดยกล่าวว่า

“เราไม่ควรให้ความสำคัญต่อภูมิปัญญาต่างแดนเฉพาะจากญี่ปุ่นและตะวันตกเท่านั้น โดยมองข้ามความสำคัญของกันและกันในหมู่ไทยกับจีน ถ้าเราไม่เปลี่ยนสันดานทาส เราจะไม่มีโอกาสเป็นไท”³⁵

นอกจากนี้ยังมองว่าภาษาเป็นสิ่งสำคัญในการเป็นกุญแจที่นำไปสู่ความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นอันเอื้อถึงผลประโยชน์ของกันและกัน โดยเจียน ธีระวิทย์ มีความหวังว่า ในอีก 25 ปีข้างหน้า ทั้ง 2

³⁴ อ่านเพิ่มใน เจียน ธีระวิทย์, “ความสัมพันธ์ไทยกับจีนในอนาคตที่พึงปรารถนา,” ใน ความสัมพันธ์ไทย-จีน เหลียวหลังแลหน้า, หน้า 277-287.

³⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 275.

ประเทศจะสามารถสื่อสารกันได้ทั้งภาษาไทยและภาษาจีนโดยไม่ต้องใช้ล่าม อีกทั้งความเข้าใจในรากฐานของพฤติกรรมการค้าเน้นนโยบายของแต่ละประเทศก็เป็นสิ่งที่จำเป็น เนื่องจากที่ผ่านมาไทยและจีนมีความขัดแย้งกันอันเกิดจากความไม่เข้าใจกันและกันบ่อยครั้ง ด้วยเหตุนี้จึงมีความจำเป็นที่จะต้องทำความเข้าใจซึ่งกันและกันให้มากขึ้นเพื่อความสัมพันธ์ที่ดีต่อไป

และแม้ว่าเจียน ชีระวิทย์ จะมีความพอใจในการเห็นความสำคัญของการกระชับความสัมพันธ์ของทั้ง 2 ประเทศ โดยปรากฏออกมาในรูปของ “แผนงานความร่วมมือในศตวรรษที่ 21” ซึ่งเป็นเอกสารข้อตกลงระหว่างไทยกับจีนที่สมบูรณ์แบบ หากแต่ยังคงเป็นห่วงในเรื่องการทำข้อตกลงดังกล่าวให้เป็นรูปธรรมขึ้นมา เจียน ชีระวิทย์ ได้เสนอข้อคิดบางประการนี้ไว้ในบทความดังกล่าวด้วย

ง. ความคิดและบทบาทเกี่ยวกับประเด็นปัญหาของค์คาไลลามะ³⁶ เข้าประเทศไทย

จีนอ้างเหตุผลทางประวัติศาสตร์ผนวกเอาทิเบต³⁷ เข้าเป็นส่วนหนึ่งของจีนเมื่อปี ค.ศ. 1950³⁸ อย่างไรก็ตาม กาลเวลาที่ผ่านมามีไม่ได้สร้างความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันระหว่างชนชาวจีนและชาวทิเบตเลยแม้แต่น้อย³⁹ โดยมีความเคลื่อนไหวเพื่ออิสรภาพของชาวทิเบตเกิดขึ้นต่อเนื่องกันเรื่อยมานับแต่บัดนั้น จนกระทั่งปี 1959 เป็นครั้งแรกที่เกิดกระแสต่อต้านการปกครองของจีนอย่างกว้างขวาง แต่ไม่ประสบความสำเร็จเป็นเหตุทำให้องค์คาไลลามะ ผู้นำทางการเมืองและผู้นำทางศาสนาของทิเบตต้องหลบหนีออกไปลี้ภัยอยู่ในอินเดีย และแม้กาลเวลาจะได้ผ่านล่วงเลยมาหลายปีแต่ความเคลื่อนไหวเพื่อให้ได้มาซึ่งเอกราชของชาวทิเบตยังคงมีอยู่ตลอดเวลา

สิ่งที่สร้างปัญหาให้กับกระบวนการตัดสินใจของไทยก็คือ การเดินทางเข้าประเทศไทยขององค์คาไลลามะ ซึ่งมีข่าวออกมาด้วยกันหลายครั้ง แต่ครั้งที่ เจียน ชีระวิทย์ เข้าไปมีบทบาทเกี่ยวข้องกับ แม้จะไม่ใช่ทางตรงก็ตาม มีด้วยกัน 2 ครั้ง ครั้งแรก คือ ในสมัยที่ 3 ของรัฐบาล พลเอกเปรม

³⁶ วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะใช้คำว่า “คาไลลามะ” เป็นหลัง แต่ในบางกรณีอาจใช้คำว่า “ทะไลลามะ” เมื่อมีการอ้างอิงจากแหล่งอื่น

³⁷ คำว่า “ทิเบต” วิทยานิพนธ์เล่มนี้ใช้ยึดตามแบบราชบัณฑิตยสถานเป็นหลัก แต่ในบางกรณีอาจจะใช้ “ธิเบต” ซึ่งถือตามคำที่ได้อ้างอิงมาจากค้นฉบับเดิม

³⁸ อ่านเพิ่มใน เจียน ชีระวิทย์, นโยบายต่างประเทศจีน, หน้า 164-175.

³⁹ “ทิเบตกับเสียงเรียกร้องเพื่อเสรีภาพ,” ใน ทะไลลามะกับวิกฤตการณ์ในธิเบต จัดทำโดยสถาบันปริทัศน์มณฑล (ม.ป.ท., ม.ป.ป.), หน้า 66. เลย์ตีพิมพ์ลงใน มติชน (ต่างประเทศ) (6 ตุลาคม 2530)

ดิณัฐถานนท์ ซึ่งเป็นผู้นำประเทศในช่วงตั้งแต่วันที่ 5 สิงหาคม ค.ศ. 1986 – 4 สิงหาคม ค.ศ. 1988 และในครั้งที่สอง คือ ในสมัยที่ 1 ของรัฐบาล นายชวน หลีกภัย ซึ่งเป็นผู้นำประเทศในช่วงตั้งแต่วันที่ 23 กันยายน ค.ศ. 1992 – 13 กรกฎาคม ค.ศ. 1995

ข่าวการจะมาเยือนประเทศไทยขององค์ดาไลลามะในช่วงของรัฐบาลเปรมนั้นเกิดจากทางมูลนิธิแมกไซไซจะเชิญผู้ที่ได้รับรางวัลแมกไซไซทั้งหมดมาประชุมกันที่กรุงเทพฯ ประเทศไทย ในวันที่ 12-14 พฤศจิกายน 1987 ซึ่งองค์ดาไลลามะก็เป็นผู้หนึ่งที่ได้รับเชิญ อีกทั้งในช่วงเวลาเดียวกันนั้น องค์การพุทธศาสนิกสัมพันธ์แห่งโลกจะจัดพิธีกรรมทางศาสนาขึ้น เพื่อเฉลิมฉลองพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มีพระชนมพรรษา 60 พรรษา โดยจะเชิญผู้นำศาสนาทั่วโลก รวมทั้งองค์ดาไลลามะร่วมในพิธีดังกล่าวด้วย

ในช่วงเวลานั้นเองเป็นช่วงที่มีการจลาจลแบ่งแยกดินแดนที่ร้ายแรงที่สุดในทิเบต นับตั้งแต่การปฏิวัติวัฒนธรรมสมัยเหมาเจ๋อตุง ทางกระทรวงการต่างประเทศของไทยจึงได้ยึดนโยบายเดิมคือการไม่อนุญาตให้องค์ดาไลลามะเข้าประเทศ กล่าวคือ ทางกระทรวงการต่างประเทศของไทยได้พิจารณาและไม่เห็นด้วย โดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศมีคำสั่งไม่ให้สถานทูตและสถานกงสุลไทยในต่างประเทศออกวีซ่าให้กับองค์ดาไลลามะ โดยให้เหตุผลว่า ยังไม่ใช่เวลาที่สมควรเข้ามาไทย เพราะเหตุผลที่สำคัญเกี่ยวกับการรักษาความปลอดภัยแก่องค์ดาไลลามะเอง และองค์ดาไลลามะเป็นผู้นำทางศาสนา ซึ่งดำเนินกิจกรรมทางการเมืองด้วย การเชิญเข้ามาในประเทศไทยอาจเกิดปัญหาขัดแย้งทางการเมือง ซึ่งนโยบายของรัฐบาลได้กำหนดไว้นานแล้ว ในเรื่องดังกล่าว กระทรวงต่างประเทศยึดถือนโยบายที่ว่า ไม่ต้องการให้ไทยเป็นเวทีโฆษณาการต่อสู้การขัดแย้งทางการเมืองระหว่างประเทศอื่น ๆ ซึ่งเป็นสิทธิที่ไทยจะทำได้ในฐานะเจ้าของประเทศ⁴⁰ ดังนั้น ในวันที่ 9 ตุลาคม ค.ศ. 1987 รัฐบาลไทยจึงได้ประกาศนโยบายไม่อนุญาตให้องค์ดาไลลามะเข้าประเทศตามการเชิญจากคณะผู้จัดการประชุมของกองทุนร็อกกีเฟลอร์ให้มาประชุมที่กรุงเทพมหานคร

นับตั้งแต่เริ่มมีข่าวออกไปว่ารัฐบาลจะไม่อนุญาตให้องค์ดาไลลามะเดินทางเข้าประเทศไทย ได้ทำให้เกิดการถกเถียงอย่างกว้างขวางในบรรดานักวิชาการไทยและประเด็นดังกล่าวจึงกลายมาเป็นประเด็นความขัดแย้งขึ้น

⁴⁰ "ยันไม่เชิญดาไลลามะร่วมฉลอง 60 พรรษา," ทะเลสาบกับวิกฤตการณ์ทิเบต, หน้า 59-60. เศรษฐีพิมพ์ลงในมติชน (10 ตุลาคม 2530).

สุลักษณ์ ศิวรักษ์ เป็นผู้นำในการคัดค้านการตัดสินใจของรัฐบาลในเรื่องดังกล่าว โดยได้มีหนังสือลงวันที่ 1 ตุลาคม เชิญนักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญด้านศาสนา และบุคคลในหลายวงการเข้าร่วมประชุมปรึกษาหารือกรณีรัฐบาลไทยไม่อนุญาตให้องค์คาโลลามะเดินทางเข้าประเทศไทยในช่วงเวลาดังกล่าว โดยกล่าวว่า

“องค์คาโลลามะทรงเป็นประมุขของพุทธศาสนาฝ่ายทิเบต ซึ่งเป็นนิกายใหญ่อีกนิกายหนึ่งอันเป็นสดมภ์หลัก 1 ใน 3 ของพระพุทธรศาสนา นี้ ยังมีได้นับรวมไปถึงบทบาทและพระเกียรติคุณขององค์ท่านในการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนชาวโลกที่ตกทุกข์ได้ยากจำนวนมาก ลำพังคุณูปการของท่านเพียงนี้ก็สมควรจะทำให้การเสด็จมาของท่านเป็นสิ่งเพิ่มพูนศรัทธาปสาทะและกำลังทางใจให้แก่ศาสนิกและผู้รักในการผดุงความยุติธรรมของสังคมชาวไทยทั้งหลาย กับทั้งยังเป็นเกียรติเป็นศรีแก่บ้านเมืองไทยอย่างแน่นอน แต่เมื่อการณ์กลับกลายเป็นว่า ฝ่ายรัฐบาลไม่อำนวยความสะดวกให้ในเรื่องนี้ ผลเสียย่อมเกิดแก่ทั้งพระศาสนาและสิทธิมนุษยชนในไทยโดยเฉพาะ”⁴¹

จากความคิดดังกล่าวทำให้ ส.ศิวรักษ์ ได้ออกแสดงจุดยืน ในการต่อต้านนโยบายของรัฐบาลดังกล่าวอีกหลายครั้งด้วยกัน เช่น ในบทความเรื่อง “ทะไลลามะแห่งทิเบต”⁴² หรือในการอภิปรายเรื่อง “ทะไลลามะกับปัญหาสิทธิมนุษยชนในทิเบต”⁴³ ที่จัดขึ้นที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เมื่อวันที่ 15 ตุลาคม ค.ศ. 1987 โดยในการอภิปรายครั้งนั้นประกอบด้วย สุลักษณ์ ศิวรักษ์ ฉัตรสุมาลย์ กบิลสิงห์ มรว. สุขุมพันธุ์ บริพัตร และ โศทม อารียา ซึ่งแต่ละท่านมีความเห็นไปในทางเดียวกันคือ ไม่เห็นด้วยกับการที่รัฐบาลไม่อนุญาตให้องค์คาโลลามะเข้าประเทศ โดย ฉัตรสุมาลย์ กบิลสิงห์กล่าวว่า

“คลื่นสนับสนุนการที่จะเรียกร้องให้องค์ทะไลลามะเสด็จมาประเทศไทย เพราะว่าประเทศไทยเป็นประเทศที่อ้างว่า มีประชาชนที่เป็นชาวพุทธถึง 90% แล้วทำไมกับผู้นำทางศาสนาที่ทั่วโลกยอมรับจึงมาเมืองไทยไม่ได้”⁴⁴

⁴¹ “ส.ศิวรักษ์, “นำค่าน้ำท่วมคาโลลามะเข้า.” ใน ทะไลลามะกับวิกฤตการณ์ในทิเบต, หน้า 54. เคยตีพิมพ์ลงใน มติชน (7 ตุลาคม 2530).

⁴² อ่านเพิ่มใน ส.ศิวรักษ์, “ทะไลลามะแห่งทิเบต.” ใน ทะไลลามะกับวิกฤตการณ์ในทิเบต, หน้า 14-15. เคยตีพิมพ์ลงใน ศิลปวัฒนธรรม (พฤศจิกายน 2530).

⁴³ อ่านเพิ่มใน “ทะไลลามะกับปัญหาสิทธิมนุษยชนในทิเบต” ใน ทะไลลามะกับวิกฤตการณ์ในทิเบต, หน้า 28-46.

⁴⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 36.

ส่วน มรว. สุขุมพันธุ์ บริพัตร ได้กล่าวไว้ตอนหนึ่งว่า

“ผมเสียใจอย่างมากและเสียใจอย่างมาก ที่รัฐบาลไทยไม่มีจุดยืนทางด้านศีลธรรมเลย เป็นอย่างไรที่เราจะปฏิเสธไม่ให้ผู้นำของพุทธศาสนิกชนที่สำคัญที่สุดในโลกผู้หนึ่ง เข้ามาในประเทศไทย อย่างน้อยให้มาเยือนในฐานะส่วนตัว เป็นไปได้อย่างไรนะครับ ผมคิดว่ารัฐบาลปัจจุบันควรจะพิจารณาตัวเอง ในที่นี้ไม่ได้หมายถึงให้พิจารณานโยบายที่เราต้องเป็นพันธมิตรกับจีน ผมคิดว่าเราต้องรักษาความสัมพันธ์กับจีนต่อไป เนื่องจากว่าเรายังมีปัญหาเฉพาะหน้ากับกัมพูชา เราอาจจะต้องรักษาคำรงนโยบายนั้นต่อไปสักพักหนึ่ง แต่ผมคิดว่า ผู้นำรัฐบาลในปัจจุบันคงจะทบทวนตัวเอง ส่องกระจกตัวเองว่าสิ่งที่ตัวเองทำไปนั้น เหมาะสมหรือไม่ ไม่มีความละเอียดใจหรือ ผมคิดว่าสิ่งนี้เป็นสิ่งที่ทบทวนได้ แล้วรัฐบาลก็ควรจะลาออก นี่ผมพูดตรง ๆ ตั้งแต่คุณเปรมไปถึงคุณสิทธิ ทำผิดอย่างมาก ทำขัดหลักศีลธรรม หลักสิทธิมนุษยชน หลักศาสนาของคนส่วนใหญ่ในประเทศไทยอีกด้วย อันนี้เป็นสิ่งที่ผมคิดว่าพอ ๆ กับการกระทำที่เป็นคอมมิวนิสต์ เรามองการกระทำที่เป็นคอมมิวนิสต์ว่า กระทบต่อรากฐานของสังคมไทย ค่านิยมหลักของสังคมไทย หลักวัฒนธรรมพื้นฐานของสังคมไทย สิ่งที่รัฐบาลทำตอนนี้มันขัดกับหลักศีลธรรม หลักขั้นพื้นฐานของสังคมไทยเช่นกัน เพราะฉะนั้น ไม่ต่างอะไรกับการกระทำที่เป็นคอมมิวนิสต์ ผมมองว่าคนเลวไม่ใช่มาจากทางซ้ายเท่านั้น แต่คนเลวมาจากทางขวาก็ได้”⁴⁵

นอกจากนี้ยังผู้ที่แสดงความเห็นที่คัดค้านรัฐบาลอีกหลายท่าน เช่น

ไพศาล วงศ์วรวิสิทธิ์ ให้ความเห็นที่ว่า

“หากธิเบตเป็นประเทศใหญ่ มีอำนาจทางเศรษฐกิจ การเมือง รัฐบาลไทยยอมไม่กล้าแสดงอาการรังเกียจทะเลาะมาถึงเพียงนี้ แต่เพราะธิเบตให้ผลประโยชน์แก่เราน้อย รัฐบาลไทยจึงกล้าทำในสิ่งที่ขัดกับหลักการอันอารยประเทศพึงยึดถือ ทั้งนี้เพียงเพื่อให้จีนพอใจ นี่เป็นเรื่องน่าเศร้ายิ่งเพราะเท่ากับเป็นสัญญาณบ่งบอกว่า มิฉฉาทิฎฐิกำลังครอบงำชนชั้นปกครองไทย จนแลเห็นไปว่า ศักดิ์ศรีของรัฐเอกราชที่มีอธิปไตยโดยสมบูรณ์บนพื้นฐานของหลักศีลธรรมและการอุปถัมภ์บำรุงพุทธศาสนาในฐานะศาสนาประจำชาติ นั้น มีค่าด้อยกว่าผลประโยชน์เฉพาะหน้าที่ได้จากจีน ทั้ง ๆ ที่ความจริงแล้ว หากเรามีสายตา กว้างไกล เราย่อมแลเห็นได้ไม่ยากว่าการได้ชื่อว่ามีรัฐอิสระที่ยืนอยู่บนหลักการดังกล่าวอย่างมีศักดิ์ศรีนั้น ก็ให้ผลประโยชน์แก่ไทยอย่างมหาศาลและยืนนานกว่าผลได้ในรูป

⁴⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 45-46.

เงินตราและอาวุธที่เราได้จากการยอมอยู่ใต้อาณัติของจีน หรือมหาอำนาจใด ๆ เสียด้วยซ้ำ แต่เพราะชนชั้นปกครองของเรามองแคบและง่ายเกินไปใช่ไหม รัฐบาลจึงได้กระทำการที่น่าละอายในกรณีทะเลาะ โดยไม่คำนึงเลยว่า ความเป็นรัฐที่มีศาสนาประจำชาติ ตลอดจนหลักการทางด้านเอกราชและศักดิ์ศรีของไทยนั้นถูกล่วงละเมิดไปเพียงใดบ้าง”⁴⁶

ในส่วน of อาจารย์ประเวศ วะสี แม้จะไม่ได้แสดงความคิดเห็นต่อต้านรัฐบาลไทยอย่างชัดเจน และไม่ได้อภัยพระพุทธศาสนาเป็นประเด็นในการวิเคราะห์ว่ารัฐบาลควรจะอนุญาตหรือไม่ อนุญาตให้องค์คาโลลามาเข้าประเทศ แต่ได้พยายามชี้ให้เห็นว่า การตัดสินใจของรัฐบาลไทยเช่นนี้ แม้จะไม่ถูกต้องนัก แต่ก็เข้าใจเพราะรัฐบาลไทยมีผลประโยชน์เนื่องด้วยรัฐบาลจีน และกล่าวว่า เหตุการณ์เช่นนี้จะไม่เกิดขึ้นหากประเทศไทยมีศักดิ์ศรีหรือความเป็นผู้ใหญ่มากพอ นั่นคือมีปัญญา และสามารถพึ่งตนเองได้ โดยได้แสดงความคิดเห็นตอนหนึ่งไว้ว่า

“พี่น้องชนชาติไทยทั้งหลาย ประเทศไทยเราสามารถมีศักดิ์ศรีและอยู่ในฐานะที่จะทำประโยชน์แก่ประเทศอื่น ๆ ในโลกได้ แต่เราจะต้องเปลี่ยนความคิดจิตใจเสียใหม่ ลัทธิ เสพสุขทางวัตถุและความงกหาแต่เงินโดยไม่คำนึงถึงการพัฒนาศักยภาพของคนนั้น เป็นต้นตอในการนำเราเข้าไปสู่กับดักของความเสื่อม ความไร้เสรีภาพ และไร้ศักดิ์ศรี การพัฒนาศักยภาพของคนทั้งในเรื่องของปัญญาและความดี โดยเฉพาะการใช้หลักการ พุทธวิทยาศาสตร์ จักนำไปสู่การพึ่งตนเองและปัญหาบารมี มีศักดิ์ศรีในโลก”⁴⁷

โดยสรุปแล้วจะพบว่าผู้ที่ไม่เห็นด้วยกับการตัดสินใจของรัฐบาลนั้น บ้างก็ให้เหตุผลทางด้านพระพุทธศาสนา บ้างก็อ้างว่ารัฐบาลไทยอยู่ภายใต้อิทธิพลของจีน บ้างก็อ้างว่าเห็นแก่ผลประโยชน์แห่งชาติมากกว่าศักดิ์ศรีที่รัฐเอกราชพึงมี แต่ เขียน ชีระวิทย์ เป็นนักวิชาการคนหนึ่งที่แสดงความเห็นด้วยกับนโยบายของรัฐบาล โดยกล่าวว่า

“ผู้เขียนเผชิญเห็นด้วยกับนโยบายของรัฐบาลในเรื่องนี้ โดยเหตุผลที่สำคัญคือ

- (1) เราไม่ควรสนับสนุนการเรียกร้องเพื่อเอกราชของคาโลลามา เพราะพิจารณาฐานะของทิเบตในทางประวัติศาสตร์ ประกอบกับกฎหมายระหว่างประเทศและ

⁴⁶ ไพศาล วงศ์วรวิสิทธิ์, “กรณีทะเลาะ จะต้องมีการตอบจากรัฐบาลไทย,” ใน ทะเลาะกับวิกฤตการณ์ในทิเบต, หน้า 21-22. เคยตีพิมพ์ลงใน ปาจารย์สาร (กันยายน-ตุลาคม 2530).

⁴⁷ ประเวศ วะสี, “ทะเลาะ เรแกน-เปรม บทเรียนของไทย,” ใน ทะเลาะกับวิกฤตการณ์ในทิเบต, หน้า 103-104. เคยตีพิมพ์ลงใน มติชน (บทความ) (23 ตุลาคม 2530).

บรรยากาศระหว่างประเทศปัจจุบันแล้ว ข้ออ้างของขบวนการเพื่อเอกราชของทิเบตอ่อนมาก และเป็นไปไม่ได้ที่จีนจะยอมให้ทิเบตเป็นเอกราช จีนเรียกร้องต่อไปก็จะ มีแต่การนองเลือด

- (2) เราไม่มีความรู้ดีพอว่าขณะนี้ชาวทิเบตมีสิทธิปกครองตนเองมากน้อยเพียงใด และมีสิทธิมนุษยชนมากน้อยเพียงใด จีนมีการปกครองในระบบคอมมิวนิสต์ดี หรือเลวก็เป็นปัญหาของระบบทั่วประเทศ เรามีปัญหากัน พอแก้ปัญหาแล้วด้านหนึ่งได้ ปัญหาร้ายก็โผล่ขึ้นมาอีกด้านหนึ่ง ถ้าหากว่าการแก้ปัญหาทิเบตเป็นปัญหาภายในเรื่องชนกลุ่มน้อยแล้ว เราก็ไม่ควรเข้าไปยุ่ง

เราไม่อยากจะให้ลิเบียเข้ามายุ่งเกี่ยวกับการแก้ปัญหาชนกลุ่มน้อยชาวมุสลิมของเราฉันใด จีนก็ไม่อยากให้เราเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับปัญหาทิเบตฉันนั้น

- (3) เป็นไปไม่ได้ที่เราจะยอมให้คาโกลามาเข้าประเทศแล้ว ไม่ทำกิจกรรมทางการเมือง ขณะนี้ในตัวของท่านเป็นการเมือง ไม่ว่าท่านจะเคลื่อนไปที่ไหน การเมืองก็ต้องไปด้วย นักข่าวจะต้องตามรู้ท่าน เรื่องอะไรที่เราจะต้องเสียภาษีให้รัฐบาลของเราเอากำลังตำรวจนับร้อยนับพันมาทะเลาะกับนักข่าวและความอลหม่านที่เศรษฐกิจชาวอเมริกันมาสร้างเวทียให้

- (4) รัฐบาลไทยต้องเป็นตัวของตัวเอง แต่การจงใจที่จะแสดงศักดิ์ศรีแล้วเสียหายแก่ตนเองเราก็ไม่ควรทำ เพราะอันนั้นเท่ากับไม่เป็นตัวของตัวเอง ปัจจุบันศรีลังกาก็ประสบปัญหาชนกลุ่มน้อย ชาวทมิฬเรียกร้องรัฐอิสระ ถ้าหากผู้นำเรียกร้องเอกราชของชาวทมิฬจะมาเยือนไทย ผู้เขียนคิดว่า เราก็ไม่ควรให้เขาเข้ามา ถ้าหากเรามีนโยบายที่ถูกต้อง ในความสัมพันธ์กับศรีลังกาเหมือนกับความสัมพันธ์กับจีน และเป็นสิ่งที่ถูกต้อง ไม่ต้องกลัวว่าใครจะกล่าวหาเราว่าเป็นสมุนใคร

อนึ่งเราต้องมองปัญหาสิทธิมนุษยชนในสังคมที่ต่างกันมาตรฐานที่ต่างกัน มีเงื่อนไขของสังคมบางอย่างที่ทำให้เราทำบางอย่างตามมาตรฐานของสหรัฐไม่ได้ เป็นต้นว่า ตอนนี้เขามาบีบบังคับเราว่า มีการใช้แรงงานเด็กอย่างไร้มนุษยธรรม อาจจะมีกรณีที่เป็นจริงก็ได้ แต่ในสังคมไทยนั้นมีปรากฏการณ์ที่เป็นจริงไม่น้อยที่ทำให้คุณภาพของเด็กดีขึ้นเมื่อได้ทำงาน เพราะมีกินและได้ฝึกงาน อันนี้เราก็ไม่ต้องไปเดินตามที่เขาชี้แนะ

นี่มิได้แนะนำให้ผู้มีอำนาจใช้อำนาจอย่างเผด็จการแล้วเอาเงื่อนไขของสังคมเป็นข้ออ้าง แต่แนะว่า เรามีมันสมองของเราเอง รู้จักพิจารณาว่าอะไรผิดอะไรถูก อะไรควร

อะไรไม่ควรโดยอิงมนุษยธรรมตามคำสอนของพุทธศาสนาและค่านิยมสากล แต่อย่ายอม
ตัวเป็นทาสของฝรั่งในด้านความคิด”⁴⁸

จะเห็นได้ว่าแม้การตัดสินใจของรัฐบาลไทยที่มีให้องค์ศาลาลามะเข้าประเทศในช่วงดังกล่าว เจียน ชีระวิทย์ จะไม่ได้มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรง หากแต่มีส่วนในการเสนอความคิดเห็นผ่านบทความต่าง ๆ เพื่อเป็นการสร้างความมั่นใจให้กับรัฐบาล เนื่องจากช่วงเวลาดังกล่าวได้มีผู้วิพากษ์วิจารณ์นโยบายของรัฐบาลมากมายว่าเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้อง ซึ่งการแสดงบทบาทดังกล่าวของ เจียน ชีระวิทย์ นี้ ทำให้มีผู้ตั้งข้อสังเกตกันอย่างมากมายว่า เจียน ชีระวิทย์ เป็นนักวิชาการไทยที่ “โปรจีน”

บทบาทของ เจียน ชีระวิทย์ ในเรื่องดังกล่าวได้เกิดขึ้นอีกครั้งหนึ่งเมื่อมีข่าวการจะมาเยือนประเทศไทยขององค์ศาลาลามะอีกครั้งในช่วงของรัฐบาล นายชวน หลีกภัย ในฐานะผู้ที่ได้รับรางวัลโนเบล ซึ่งครั้งนี้เป็นการเข้าไปมีบทบาทโดยตรงในการแสดงความเห็นต่อผู้มีหน้าที่ในการกำหนดนโยบาย ซึ่งในเรื่องนี้ เจียน ชีระวิทย์ เล่าว่า

“จุดยืนของผมก็คือว่า ถ้าไม่ให้เข้ามาได้ก็เป็นการดี จะได้ไม่มีปัญหา นั่นหมายความว่าถ้าป้องกันตั้งแต่ต้น ไม่ออกวีซ่าให้ พอรู้ก็สื่อสารไปยังผู้เกี่ยวข้องที่จะออกวีซ่า หมายความว่าถ้าทำตั้งแต่ตอนนั้นเรียบร้อยก็เป็นการดี เพราะว่าหลักการก็คือ เรารับรองรัฐบาลที่ถูกต้องตามกฎหมายเพียงรัฐบาลเดียวแล้วในคำแถลงการณ์ร่วมก็มีคำที่สื่อความหมายว่าเรารับรองรัฐบาลเดียว เมื่อเป็นเช่นนั้น หัวหน้าผู้ที่เป็นบุคคลที่เขาถือว่าเป็นกบฏจะเข้ามาในประเทศก็ถือว่าเป็นการกระทำที่ไม่เป็นมิตร แต่เราเป็นมิตรกับสาธารณรัฐประชาชนจีน เพราะฉะนั้น นั่นเป็นจุดยืนของผม แต่ในขณะที่เดียวกัน จุดยืนของผมอีกอันหนึ่งคือ ไทยเป็นประเทศเอกราชที่มีสิทธิในการกำหนด การดำเนินงานทางการทูตด้วยตัวเอง แล้วก็ประเทศไทยเป็นประเทศที่เสรี การไม่ให้คนเข้าประเทศนั้น ถ้าเขาเข้ามาในฐานะสามัญชนธรรมดาจะต้องมีเหตุผลพิเศษที่จะอธิบายต่อสาธารณชนได้ แต่หากมีการอนุมัติวีซ่าให้องค์ท่านแล้ว ก็จำเป็นต้องให้ท่านเข้ามา แต่ในขณะที่เดียวกันต้องมีคำอธิบายกับผู้แทนทางการทูตของจีน ซึ่งคำอธิบายก็คือ หนึ่ง ท่านเข้ามาในฐานะส่วนตัว ซึ่งเอกชนเป็นผู้เชิญท่านนั้น ไม่เกี่ยวกับกลไกของรัฐ ประเด็นที่ 2 ก็คือ อธิบายว่าประเทศไทยไม่เหมือนประเทศจีน เอกชนมีสิทธิเชิญคนมาทำกิจกรรมอะไรต่าง ๆ ได้ในเรื่องศาสนา และรัฐบาลต้องรักษาภาพลักษณ์เกี่ยวกับความเป็นเอกราช เพราะฉะนั้นจึงไม่เหมือนกับประเทศจีน ที่มีระบบการเมืองแตกต่างจากประเทศไทย ประเด็นที่ 3 คือ ต้องทำความเข้าใจกับองค์ศาลาลามะ

⁴⁸ เจียน ชีระวิทย์, “ปัญหาชิเบต,” ใน ทะไลลามะกับวิกฤตการณ์ในธิเบต, หน้า 95-96. เคยตีพิมพ์ลงใน มติชนสุดสัปดาห์ (บทความพิเศษ) (25 ตุลาคม 2530).

ไม่ให้ประกอบกิจกรรมหรือแสดงพฤติกรรมทางการเมืองหรือกล่าววาจาชักชวนให้ต่อต้านรัฐบาลจีน หรือพฤติกรรมที่เป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐบาลจีน ผมคิดว่าแค่นั้นพอ หมายความว่ารัฐบาลต้องสื่อสารไปยังเจ้าภาพในการจัดชุมนุมครั้งนั้นด้วยว่า เขาจะต้องควบคุมพฤติกรรมของท่านผู้นี้ ไม่เช่นนั้นจะถูกขับไล่ออกไปกลางคัน”⁴⁹

จากคำสัมภาษณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า เจียน ชีระวิทย์ มีจุดยืนอย่างชัดเจนว่า การที่ประเทศไทยมีความสัมพันธ์ทางการทูตกับสาธารณรัฐประชาชนจีนแล้ว หากป้องกันไม่ให้องค์คาโกลาเมะเข้าประเทศได้ก็จะเป็นการดี เพราะถือว่าเป็นการตัดปัญหาตั้งแต่ขั้นแรก ในขณะที่จุดยืนอีกหนึ่งอย่าง คือ การถือหลักอธิปไตยของประเทศ นั่นคือ ไทยต้องดำเนินนโยบายอย่างเป็นอิสระ กล่าวได้ว่าหากมีการอนุญาตไปแล้ว ก็ไม่ควรจะไปออกคำสั่งใหม่โดยห้ามองค์คาโกลาเมะเข้าประเทศ แต่จะต้องมีการอธิบายให้ผู้นำของสาธารณรัฐประชาชนจีนเข้าใจ

โดยสรุปแล้ว จะเห็นว่า แม้ เจียน ชีระวิทย์ จะถูกวิพากษ์วิจารณ์เป็นอย่างมากว่า เป็นนักวิชาการไทยที่ “โปรจีน” อย่างเด่นชัด แต่จุดยืนที่มีต่อการเข้าประเทศขององค์คาโกลาเมะของ เจียน ชีระวิทย์ นี้ก็ยังคงมั่นคงไม่เปลี่ยนแปลง โดยยึดเหตุผลทางด้านรัฐศาสตร์และมุมมองของจีนเป็นหลัก และไม่ต้องก่อให้เกิดความขัดแย้งระหว่างไทยและจีน เพราะหากเกิดขึ้นแล้ว ประเทศไทยเองจะเป็นฝ่ายที่เสียเปรียบ

เป็นที่น่าสังเกตว่า แม้จะมีนักวิชาการหรือผู้นำหลายท่านได้หยิบยกประเด็นเรื่องดังกล่าวขึ้นมาเพื่อแสดงให้เห็นว่าตนส่งเสริมหลักการในเรื่อง “สิทธิมนุษยชน” ซึ่งเป็นผลผลิตจากประเทศตะวันตกที่กำลังได้รับความสนใจเป็นอย่างมาก แต่ เจียน ชีระวิทย์ ก็ยังคงยึดมั่นในหลักการเดิมไม่เปลี่ยนแปลงจนกระทั่งปัจจุบัน (ค.ศ. 2003) แม้ว่าสภาพแวดล้อมของโลกจะเปลี่ยนแปลงไปแล้วก็ตาม

จ. ปัญหาใต้หวัน

ประเด็นเรื่อง ใต้หวันนี้ เป็นเค้นที่จีนมีความอ่อนไหวมากที่สุดในการคิดของ เจียน ชีระวิทย์ เนื่องผู้นำจีนมักจะกล่าวไว้ว่า ใต้หวันจะเป็นเอกราชโดยมีนานาประเทศให้การรับรองหรือสนับสนุน ความวิตกกังวลของผู้นำจีนนี้ส่งผลให้อำนาจการต่อรองของจีนลดน้อยลง ในขณะที่สหรัฐอเมริกาที่ต้องการสกัดกั้นความเจริญเติบโตของจีนสามารถใช้กลยุทธ์บีบบังคับจีนได้หลายทางด้วยกัน ทั้งนี้เนื่องมาจากวิธีการของผู้นำจีนที่ใช้จัดการกับ ใต้หวันนั้นเป็นวิธีการเดียวกับที่ใช้กับ

⁴⁹ สัมภาษณ์ เจียน ชีระวิทย์, ศาสตราจารย์กิตติคุณ รัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 15 ตุลาคม 2545.

ทิเบต นั่นคือ การบีบบังคับไม่ให้ต่างชาติรับรองได้หวั่นให้มีฐานะระหว่างประเทศ ซึ่งเป็นวิธีการที่ค่อนข้างเสียเปรียบ โดยในเรื่องนี้ เขียน ชีระวิทย์ กล่าวว่

“ที่ไม่ยอมรับอย่างเกาหลี 2 เกาหลี เยอรมัน 2 เยอรมัน ที่ให้ต่างชาติรับรองแล้วในที่สุดก็ยอมกันได้ เกาหลีก็มีแนวโน้มว่าในที่สุดอาจจะรวมกันได้ แต่ของจีนไม่ใช่วิธีอย่างนั้น ซึ่งผมเองก็สงสัยว่ามันเป็นวิธีการที่ฉลาดหรือเปล่า แต่ว่าในขณะเดียวกัน พื้นฐานในความคิดของผม ผมเชื่อว่าคนพื้นเมืองเขาจะรู้อะไรเขาคิดว่า บนพื้นฐานอันนี้ประกอบกับจีนเคยทำเรื่องฮ่องกง หนึ่งประเทศสองระบบได้สำเร็จ ทำให้ผมไม่ค่อยกล้าวิจารณ์จีนเท่าใดนัก ในด้านนี้ เพราะว่าเขาอาจจะรู้ ระบบความคิดอะไรของจีน ๆ ได้ดีกว่าผมก็ได้ เพราะฉะนั้นเขาแก้กันโดยวิธีอย่างนี้ ซึ่งผมเองคิดว่าถ้าเป็นผมผมไม่ทำอย่างนี้ ผมหาทางออกที่ดีกว่า ไม่ยอมให้ได้หวั่นกลายเป็นหมากที่ให้คนอื่นใช้เป็นเครื่องบีบบังคับจีน”⁵⁰

แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อจีนมีวิธีการในการจัดการกับได้หวั่นเช่นนี้แล้ว ประเทศไทยก็ควรที่จะทำความเข้าใจและไม่ทำสิ่งที่ขัดแย้งกับนโยบายของจีน กล่าวคือ ในปัญหาได้หวั่นนี้ เขียน ชีระวิทย์ ก็มีความคิดเห็นเช่นเดียวกับปัญหาองค์ดาไลลามะของทิเบต โดยกล่าวว่า

“ปัญหาได้หวั่นกับผู้นำได้หวั่นเยือนไทยในฐานะส่วนตัวมีลักษณะคล้ายกับปัญหาผู้นำทิเบต เมื่อประธานาธิบดีหลี่เติงชุยมาไทยเพื่อพักผ่อนในฐานะส่วนตัว ในวันที่ 14-16 กุมภาพันธ์ 1994 นั้น ไทยประสบปัญหาการประท้วงจากจีนรุนแรงยิ่งกว่ากรณีให้ซ่าแก่องค์ดาไลลามะเสียอีก จีนถือว่าได้หวั่นเป็นเรื่องบูรณภาพแห่งดินแดนของจีน กรณีนี้คนไทยเข้าใจและเคารพ แต่คนไทยจำนวนไม่มากยังเชื่อว่า ทรราชโศกที่รัฐบาลไทยหรือองค์กรภาครัฐไม่ได้เป็นคนเชิญเขา มา และเขาเข้าประเทศไทยในฐานะส่วนตัว และไม่ประกอบกิจกรรมที่เป็นปฏิปักษ์ต่อคนจีน ผู้นำได้หวั่นควรได้รับสิทธิเข้า-ออกประเทศไทยได้เช่นเดียวกับเอกชนชาวจีนคนอื่น ๆ”⁵¹

โดยสรุปแล้วบทบาททางการเมืองของ เขียน ชีระวิทย์ มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับทัศนะต่าง ๆ ที่ เขียน ชีระวิทย์ ได้จากการวิจัยจีนศึกษาที่พบว่า สาธารณรัฐประชาชนจีนมิใช่เป็นประเทศที่เป็นภัยคุกคามต่อระบบระหว่างประเทศดังที่สหรัฐอเมริกาเคยให้ไว้ และทั้งประเทศไทยและสาธารณรัฐประชาชนจีน ควรจะหันมาให้ความสำคัญในการร่วมมือการพัฒนาความสัมพันธ์ที่เคยมี

⁵⁰ สัมภาษณ์ เขียน ชีระวิทย์, ศาสตราจารย์กิตติคุณ รัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 15 ตุลาคม 2545.

⁵¹ เขียน ชีระวิทย์, “ความสัมพันธ์ไทย - จีนในอนาคตที่พึงปรารถนา,” ใน ความสัมพันธ์ไทย-จีน เหลียวหลังแลหน้า, หน้า 282.

ให้แน่นแฟ้นกว่าเดิม และริเริ่มโครงการความร่วมมือต่าง ๆ ให้เกิดเป็นรูปธรรมมากขึ้น เนื่องจากทั้ง 2 ประเทศ มีศักยภาพที่สามารถส่งเสริมผลประโยชน์ซึ่งกันและกันได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะประเทศไทยมีความจำเป็นที่จะต้องมีความสัมพันธ์อันดีกับสาธารณรัฐประชาชนจีนเป็นอย่างมาก เนื่องจากเหตุผลความสัมพันธ์ทางสายเลือด รวมทั้งผลประโยชน์แห่งชาติที่ไทยจะได้รับจากความสัมพันธ์ดังกล่าว ซึ่งการสร้างความสัมพันธ์อันดีนี้ต้องมีพื้นฐานจากความเข้าใจในธรรมชาติของการดำเนินนโยบายทั้งในและต่างประเทศของทั้ง 2 ฝ่าย และพยายามที่จะไม่กระทำการอันใด ซึ่งเป็นการขัดต่อหลักการของอีกฝ่ายหนึ่ง และประเด็นที่ผู้นำไทยต้องทำความเข้าใจและระมัดระวังเป็นอย่างมาก คือ ประเด็นเกี่ยวกับทิเบตและไต้หวัน

5.3.2 ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับสาธารณรัฐประชาชนจีนโดยอ้อม

ประเด็นนี้ หมายถึง เรื่องต่าง ๆ ที่ไม่ได้เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างไทยและสาธารณรัฐประชาชนจีนโดยตรง หากแต่เป็นประเด็นที่ทั้งไทยและสาธารณรัฐประชาชนจีนต่างเข้าไปมีความเกี่ยวพันและยังคงอยู่ในบริบทของจีนศึกษา

ก. ประเด็นปัญหาแกมพูชา

จากการศึกษาพบว่าทัศนะของ เจียน ชีระวิทย์ ที่สอดแทรกอยู่ในประเด็นปัญหาแกมพูชาสามารถแบ่งออกได้เป็น 4 ทัศนะ ได้แก่ ทัศนะที่เกี่ยวกับผู้ใหญ่รังแกเด็ก ทัศนะเกี่ยวกับจีนในการเข้าพัวพันกับปัญหาดังกล่าว ทัศนะที่เกี่ยวกับพอลพต และทัศนะที่มีต่อเวียตนาม ซึ่งทัศนะดังกล่าวนี้ได้ส่งผลกระทบต่อความคิดและการกระทำของ เจียน ชีระวิทย์ หลายประการด้วยกัน แต่ก่อนที่จะชี้ให้เห็นถึงความคิดและบทบาทของ เจียน ชีระวิทย์ ในเรื่องดังกล่าว มีความจำเป็นที่จะต้องทราบถึงเบื้องหลังความเป็นมาของปัญหาแกมพูชาเสียก่อน

การเมืองเกี่ยวกับประเทศแกมพูชา⁵² นับตั้งแต่การขึ้นเป็นผู้นำของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี เมื่อปี ค.ศ. 1949 ได้ประสบกับความวุ่นวายอยู่ตลอดเวลา ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าการเมืองเกี่ยวกับประเทศแกมพูชานั้นเป็นการเมืองในภาวะสงคราม แม้ว่าสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารีจะดำเนินนโยบายต่างประเทศ

⁵² คำดังกล่าวเป็นคำที่ขอมยืมมาจากอาจารย์เจียน ชีระวิทย์ เนื่องจากเห็นด้วยว่าประเทศแกมพูชาในช่วงสงครามกลางเมืองนั้น อำนาจทางการเมืองได้กลายเป็นของคนต่างชาติไปเสียแล้ว (อ่านเพิ่มใน เจียน ชีระวิทย์ "การเมืองเกี่ยวกับประเทศแกมพูชา" เอเชียนปริทัศน์ 6 (กันยายน-ธันวาคม 2528): 19.

แบบเป็นกลางแต่มีท่าทีที่ค่อนข้างใกล้ชิดกับเวียดนามและจีนมากกว่าไทยและสหรัฐอเมริกา เป็นเหตุทำให้นายพลลอนนอลภายใต้การนำของสหรัฐอเมริกา ตัดสินใจทำการ โค่นอำนาจของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ หลังจากนั้น ในเดือนเมษายน ค.ศ. 1975 ฝ่ายคอมมิวนิสต์และสี่หนุภายใต้การสนับสนุนของจีนก็ได้รับชัยชนะในการยึดอำนาจกลับคืนได้สำเร็จ แต่ทั้งนี้สงครามกลางเมืองก็ยังไม่จบเนื่องจากคอมมิวนิสต์ในอินโดจีนเริ่มมีการแตกแยก⁵³

คอมมิวนิสต์กัมพูชาภายใต้การนำของพอลพต⁵⁴ไม่ไว้ใจสี่หนุและคอมมิวนิสต์ที่นิยมเวียดนาม จึงตัดสินใจใช้วิธีรุนแรงในการกำจัดฝ่ายดังกล่าว ประกอบกับจีนและเวียดนามมีการแตกแยกกันอย่างรุนแรง เวียดนามจึงได้ทำสนธิสัญญามิตรภาพและความร่วมมือกับโซเวียตเมื่อวันที่ 3 พฤศจิกายน 1978 เพื่อป้องกันการโจมตีจากจีน และอุปโลกน์เฮงซัมรินขึ้นเป็นผู้นำขบวนการกู้ชาติ แล้วจึงส่งทหารเข้ายึดครองกัมพูชาในปลายเดือนธันวาคม ค.ศ. 1978⁵⁵

ภายใต้การปกครองของเวียดนามและรัฐบาลฮุนเซ็น ชาวเขมรชาตินิยมเริ่มเคลื่อนไหวต่อต้าน โดยรวมตัวกันภายใต้การนำของสามกลุ่มอย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้นแต่ก็ยังเป็นการรวมตัวกับแบบหลวม ๆ โดยในการร่วมมือกันนั้น ไทยเป็นประเทศแรกที่เป็นสื่อจัดให้ผู้นำของเขมรแดงและเขมรเสรีได้พบกันในวันที่ 29-30 สิงหาคม ค.ศ. 1981 โดยมีสิงคโปร์และมาเลเซียให้การร่วมมือ และในวันที่ 22 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1982 ผู้นำของเขมรสามฝ่าย อันประกอบด้วยนายเจิวสมพรผู้นำเขมรแดง นายสี่หนุผู้นำเขมรกัมพูชาประชาธิปไตย และนายซอนซานผู้นำแนวร่วมปลดปล่อยประชาชนชาติเขมร ได้ออกแถลงการณ์ร่วมในการจัดตั้งรัฐบาลผสมกัมพูชาประชาธิปไตยขึ้น⁵⁶

⁵³ สรุปรจาก เรื่องเดียวกัน : 19-22.

⁵⁴ วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะให้คำว่า “พอลพต” เป็นหลัก แต่ในบางกรณีอาจจะใช้คำว่า “พลพต” หรือ “พลพต” เมื่ออ้างอิงมาจากแหล่งอื่น

⁵⁵ เจียน ธีระวิทย์ “การเมืองเกี่ยวกับประเทศกัมพูชา”, เอเชียปริทัศน์ 6, :21.

⁵⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 22. ลักษณะของการรวมตัวกันนั้นเป็นไปอย่างหลวมหลวม กองกำลังของทั้งสามฝ่ายยังอยู่ภายใต้การบังคับบัญชาของฝ่ายตนดั้งเดิม แต่มีรัฐบาลผสมซึ่งมีสี่หนุเป็นประธานาธิบดี มีซอนซานเป็นนายกรัฐมนตรี และมีเจิวสมพรเป็นรองประธานาธิบดีและรับผิดชอบเกี่ยวกับการต่างประเทศ ในปี 1985 มีคณะกรรมการผสมอยู่ 4 คณะ คือ คณะกรรมการประสานงานด้านเศรษฐกิจและการคลัง คณะกรรมการประสานงานด้านการป้องกันประเทศ คณะกรรมการประสานงานด้านการศึกษาและวัฒนธรรม และคณะกรรมการประสานงานด้านสาธารณสุขและสวัสดิการสังคม

ในการจัดตั้งรัฐบาลผสมดังกล่าวนี้ เจียน ชีระวิทย์ เป็นคนหนึ่งที่เข้าไปมีบทบาทในการผลักดันให้มีการรวมตัวกันขึ้น โดยมีบทบาทใน 2 ส่วน คือ ส่วนหนึ่งในระยะสั้น ๆ ในขณะที่ดำรงตำแหน่งที่เป็นที่ปรึกษานายกรัฐมนตรี พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ อีกส่วนก็คือในตลอดระยะเวลาของการเป็นนักวิชาการ ซึ่งก่อนที่จะกล่าวถึงรายละเอียดของบทบาทของ เจียน ชีระวิทย์ ในการเคลื่อนไหวทางการเมืองในเรื่องดังกล่าว ในส่วนนี้จะอธิบายถึงทัศนะทั้ง 4 ที่สอดคล้องกันในประเด็นปัญหากัมพูชาดังที่ได้เกริ่นไว้ตอนต้น ดังนี้

1. ทัศนะที่เกี่ยวกับผู้ใหญ่รังแกเด็ก

เจียน ชีระวิทย์ ได้เคยกล่าวเกี่ยวกับเรื่องนี้ไว้ว่า

“กัมพูชาเป็นกระดานหมากรุกของมหาอำนาจ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี ทรงพยายามนำเขมรให้เป็นตัวของตัวเอง แต่ก็ไม่ไปไม่รอด ถูกฝ่ายทหารภายใต้การนำของนายพลลอนนอลและซีไอเอโค่นล้ม รัฐบาลลอนนอลดำเนินนโยบายต่างประเทศภายใต้การอุปถัมภ์ของสหรัฐอเมริกา (1970-1975) รัฐบาลเขมรแดงภายใต้การนำของพอลพต เปลี่ยนตัวผู้อุปถัมภ์จากอเมริกามาเป็นจีน (1975-1978) หลังจากนั้นกัมพูชาแตกแยกยับเยินด้วยการบุกรุกและครอบครองของเวียดนาม จึงเปลี่ยนกัมพูชาที่อยู่ภายใต้การยึดครองของรัฐบาลที่กรุงพนมเปญมาอยู่ภายใต้การอุปถัมภ์ของเวียดนามต่อไป ตลอดระยะเวลาทั้งหมดดังกล่าวชาติคู่ปรปักษ์ได้เข้าแทรกแซงในลักษณะต่าง ๆ อันเป็นผลทำให้เขมรระส่ำระสาย ไม่มีที่สิ้นสุดดังที่เป็นอยู่ทุกวันนี้”⁵⁷

จะพบว่าข้อความข้างต้น ได้แสดงให้เห็นถึงสิ่งที่อยู่ในความคิดของ เจียน ชีระวิทย์ ต่อปัญหาในกัมพูชา คือ การมองว่ากัมพูชาเป็นประเทศที่ถูกกระทำเสมอมา แม้ว่าความจริงแล้ว ในบางกรณีกัมพูชาก็เคยแสดงพฤติกรรมที่ก้าวร้าวต่อประเทศอื่น ๆ ด้วย ดังเช่น ไกรศักดิ์ ชุณหะวัณ เคยชี้ให้เห็นว่า แม้เมื่อพิจารณาจากประวัติศาสตร์ที่ผ่านมา กัมพูชาจะเป็นผู้ที่ถูกรุกรานอยู่เสมอ แต่ก็มีบางช่วงที่เป็นฝ่ายรุกราน เช่น ช่วงประมาณปี 1970-1977 มีหลักฐานจำนวนมากที่แสดงให้เห็นว่า กัมพูชาเป็นฝ่ายกระทำการชั่วร้ายก้าวร้าวต่อเวียดนามเป็นอย่างมาก และปฏิเสธไม่ยอมเจรจาหรือประนีประนอม ทำให้เวียดนามตัดสินใจโค่นล้มรัฐบาลพอลพต⁵⁸

⁵⁷ เจียน ชีระวิทย์ “อินโดจีน” ใน เอเชีย : ความรู้ทั่วไป (เอกสารวิชาการของสถาบันเอเชียศึกษา อันดับที่ 19 เมษายน 1982), หน้า 307.

⁵⁸ อ่านเพิ่มเติมใน ไกรศักดิ์ ชุณหะวัณ, “บทวิเคราะห์กัมพูชา,” เศรษฐศาสตร์การเมือง 1,4 (กรกฎาคม – สิงหาคม 2524) : 73-82.

อย่างไรก็ตาม ด้วยการที่ เจียน ชีระวิทย์ เป็นผู้ที่มีความรู้สึกต่อต้านการกระทำที่อยู่ในลักษณะที่เรียกว่า “ผู้ใหญ่รังแกเด็ก” อย่างรุนแรงดังที่ได้กล่าวไปแล้ว ในบทที่ 2 จึงทำให้ เจียน ชีระวิทย์ ยังคงมีความคิดที่ไม่เปลี่ยนแปลงในส่วนของการต่อต้านการกระทำดังกล่าวของ เวียดนาม เนื่องจากเป็นการพฤติกรรมในลักษณะที่เป็นการรังแกผู้ที่ค้อยกว่า โดยในเรื่องนี้ เจียน ชีระวิทย์ ได้กล่าวว่า

“การที่เวียดนามไปบุกยึดกัมพูชา ตอนต้นข้อมูลผมมี ผมเชื่อว่าต้องการทำอินโดจีนเป็นนโยบาย แม้กระทั่งเดี๋ยวนี้ ถึงแม้เวียดนามถอนไปแล้วอันนั้นไม่เป็นจริง ผมก็เชื่อว่าโดยเหตุที่มีขบวนการต่อต้าน แล้วก็การที่ประเทศคอมมิวนิสต์ล่มสลายไป ไม่ใช่เป็นเพราะว่านโยบายดั้งเดิมของเวียดนามไม่ได้ต้องการเอาลาวกับกัมพูชาอยู่ภายใต้อิทธิพลของเขา ผมยังเชื่อว่าเขามีนโยบายเช่นนั้น แต่ที่เดี๋ยวนี้ไม่เป็นเช่นนั้นเพราะสถานการณ์โลกมันเปลี่ยนแปลงไป รวมทั้งมีพลังต่อต้าน มีเขมรแดงอะไรต่างๆ ในกัมพูชา มีสามฝ่าย เพราะฉะนั้นจุดยืนของผมก็คือ สนับสนุนพวกฝ่ายต่อต้าน จริง ๆ ไม่ใช่เฉพาะประเทศนี้ แต่รวมถึงประเทศอื่น ๆ ด้วย ตอนนี้อเมริกากับอิรัก ผมไม่ได้ชอบอิรัก แต่ผู้ใหญ่มงเหงเด็ก ผมทนไม่ได้ อันนี้เป็นนิสัยอันหนึ่งของผม”⁵⁹

โดยสรุปแล้ว ความคิดเรื่องการต่อต้านผู้ใหญ่มงเหงเด็กนี้เป็นตัวแปรที่สำคัญอย่างหนึ่งที่มีความสัมพันธ์กับบทบาทของ เจียน ชีระวิทย์ ในเรื่องปัญหา กัมพูชา และรวมถึงเรื่องอื่น ๆ ด้วยซึ่งความคิดดังกล่าวนี้ก็ยังไม่เปลี่ยนแปลง

2. ทศนะเกี่ยวกับเงินในการเข้าพัวพันกับปัญหา กัมพูชา

เจียน ชีระวิทย์ มีความคิดเห็นต่อประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนในการให้ความช่วยเหลือแก่กัมพูชาโดยเปรียบเทียบกับความช่วยเหลือของไทยว่า

“ไทยก็ดี จีนก็ดี ผมคิดว่า positive ในการพูดถึงอนาคตของกัมพูชา ก็คือเราสนับสนุน จีนสนับสนุนฝ่ายต่อต้านโดยอาวุธยุทธภัณฑ์ ฝึกคนให้อะไรทั้งหลาย เขาเน้นสนามรบของไทยเน้นการทูต เพราะฉะนั้นก็มีประสิทธิภาพพอสมควร ในการทำให้เวียดนามก็ดี ทางฝ่ายสุนเซนก็ดี ยอมรับข้อเสนอของสหประชาชาติ เมื่อสหประชาชาติเข้ามาจัดการ ถึงแม้ว่า UNTAC นั้นจะมีอิทธิพลของอเมริกา แต่ว่าในที่สุดก็จะเห็นว่า อิทธิพลของอเมริกัน

⁵⁹ สัมภาษณ์ เจียน ชีระวิทย์, ศาสตราจารย์กิตติคุณ รัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 8 ตุลาคม 2545.

ต้องการสนับสนุนเจ้ารณฤทธิ์ สีหนุ ไม่ได้สนับสนุนฝ่ายสุนเซน อันนี้สำหรับไทยเรากล้าเทียบกับจีน จีนได้เปรียบเพราะว่า พอเสร็จแล้วสุนเซนมีอำนาจที่แท้จริงทั้งทางทฤษฎีและทางปฏิบัติ แล้วก็จีนเองตัดได้ง่าย ขอมรับรัฐบาลที่ชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งแต่ก่อนจีนถือว่าสุนเซนเป็นปฏิปักษ์ แล้วสุนเซนก็ยอมรับจีนเป็นมิตรกับกัมพูชา แล้วก็ก็เป็นมิตรที่ค่อนข้างสนิทกัน สำหรับไทยก็ซ้าหน้าหน่อยเนื่องจากว่ามีพรมแดนติดต่อกัน แล้วก็มีปัญหา ของไทยนี้คุมไม่ค่อยอยู่ พวกที่มีผลประโยชน์เกี่ยวข้อง หรือฝ่ายต่าง ๆ ที่ไม่เฉพาะนักธุรกิจฝ่ายเดียวมันลำบาก เพราะฉะนั้นก็มีความขัดแย้งกันภายใน มีคนไทยเข้าไปเกี่ยวข้อง ชนิดที่เงินเขาไม่ทำเช่นนั้น ตอนที่พยายามยึดอำนาจของการเลือกตั้งไม่นานของกัมพูชา ปราบกฏว่าเครือข่ายโทรทัศน์ของเคเบิลทีวีของทักษิณถูกกล่าวหาว่าไปอ่านคำประกาศปฏิวัติก่อนที่เกิเกิดขึ้นที่แท้จริง แสดงว่าสมคบกัน แล้วก็มีคนซึ่งใกล้ชิดกับพลเอกชวลิตยุงเกี่ยวข้องด้วย คนไทยที่ถูกจับมีจำนวน 14 คน แต่คนนี้ไม่ถูกจับเพราะเขาเป็นหัวโจก เขารู้ดี เขาก็จ้างเอาเงินจ่ายเบี้ยไ้รายทางหนีเข้ามาในประเทศไทยได้ ที่จริงอันนี้เขาทำกันอย่างไม่มีระเบียบวินัย ทำให้เกิดความลำบากในการสร้างความไว้วางใจให้เขา แต่โดยสรุป คือ ทั้งจีนทั้งไทยได้สนับสนุนการต่อต้านจนทำให้มีเงื่อนไขว่าเขายอมรับกฎเกณฑ์ขอสหประชาชาติ แล้วก็ให้สหประชาชาติจัดให้มีการเลือกตั้ง”⁶⁰

จะพบว่า เขียน ชีระวิทย์ มองว่าลักษณะของจีนที่เข้าไปมีบทบาทต่อปัญหา กัมพูชานั้น เป็นการแสดงบทบาทที่เหมาะสม และมีระเบียบ ^{๗๖}แตกต่างจากบทบาทของไทย

3. ทักษะที่มีต่อพลพต

เขียน ชีระวิทย์ เคยกล่าวเกี่ยวกับเขมรแดงไว้ว่า มีจุดอ่อนที่สำคัญอยู่ที่มีภาพพจน์ที่ไม่ดี เพราะมีการปราบปรามอย่างทารุณ ในสมัยที่ปกครองประเทศ (ค.ศ. 1975-1978) ต่างชาติรังเกียจมาก⁶¹ แต่จากการศึกษาแล้ว ผู้เขียนพบว่า เขียน ชีระวิทย์ มิได้มีท่าทีที่รังเกียจดังเช่นหลายคนตั้งแง่ไว้ โดยมีบทความหลายบทความที่ เขียน ชีระวิทย์ ได้วิเคราะห์ไว้ในทำนองที่ว่า การกระทำของรัฐบาลพลพตนั้น ได้ถูกสื่อมวลชนต่างชาติประโคมข่าวที่เกินจริง โดยเฉพาะสื่อมวลชนสหรัฐอเมริกาและเวียดนาม⁶²

⁶⁰ เรื่องเดียวกัน.

⁶¹ เขียน ชีระวิทย์ “การเมืองเกี่ยวกับประเทศกัมพูชา” เอเชียปริทัศน์ 6, : 27.

⁶² อ่านเพิ่มเติมใน เขียน ชีระวิทย์ “อภิมหาอำนาจกับความขัดแย้งในอินโดจีน” เอเชียปริทัศน์ 1 (ตุลาคม-ธันวาคม 2522): 106. เขียน ชีระวิทย์ “การเมืองเกี่ยวกับประเทศกัมพูชา” เอเชียปริทัศน์ 6 (กันยายน-ธันวาคม 2528): 22. เขียน ชีระวิทย์ “อินโดจีน” ใน เอเชีย : ความรู้ทั่วไป, หน้า 305.

ยกตัวอย่างบทความเรื่อง “การเมืองเกี่ยวกับประเทศกัมพูชา” ในส่วนของการกล่าวถึง เขมรแดงและเขมรแดง สัมริน นั้น เจียน ธีระวิทย์ ได้เสนอถึงเหตุผลของการปฏิวัติรุนแรงในเขมร รวมทั้งความโหดร้ายของการปฏิบัติต่อประชาชนของเขมรแดงและเขมรแดง สัมริน ซึ่งสรุปได้ว่า ความจริงแล้วในด้านวัฒนธรรมการเมืองนั้น ชาวเขมรทั่วไปเป็นชาวพุทธที่มีความอ่อนโยน และไม่ นิยมแสดงออกซึ่งความขัดแย้ง แต่ผู้นำเขมรได้รับอิทธิพลจากฝรั่งเศส (แต่หลักการส่วนใหญ่ได้รับ จากจีนคอมมิวนิสต์) ซึ่งอุดมการณ์ปฏิวัติของฝรั่งเศสนั้นนิยมความรุนแรง ความสุภาพแบบ ชาวพุทธผสมกับความรุนแรงแบบฝรั่งเศส ประกอบกับความระแวงภัยที่จะมาถึงตัว ทำให้เกิดความ รุนแรงในการฆ่าศัตรูทางการเมือง พร้อมกับการสู้รบกับเวียดนามตามชายแดน แต่อย่างไรก็ตาม ตัวเลขจำนวนผู้ถูกสังหารที่มีการพูดถึงกันภายหลังจากนักข่าวตะวันตกเป็นอันมาก รวมทั้งผู้ที่ เขียน ธีระวิทย์ เรียกว่า “ผู้เชี่ยวชาญโดยการนั่งทางใน” ร่วมกับวิดีโอของซีบีเอสทำภาพยนตร์สารคดี พิเศษเรื่องเขมรออกมาเป็นตัวเลขมากเกินไปจนเกินความจริง โดยกล่าวว่า มีผู้ถูกสังหารมากถึง 3 ล้านคน ซึ่ง ความจริงแล้วอาจจะไม่ถึง 100,000 คน และอาจจะไม่ใช่เป็นผลของนโยบายของเขมรแดง หากแต่ อาจมีสาเหตุจากโรคภัยและการรอดตาย ในทางกลับกัน เมื่อเวียดนามยึดครองกัมพูชาแล้ว เขื่อน นักข่าวต่างชาติเข้าไปในกัมพูชา แสดงกรุขะโหลก บางคนก็เอาผ้าผูกตาให้นักข่าวต่างชาติที่ซึ่งสตั๊ย ช่วยกันเผยแพร่ จึงนำสังเกตว่าเมื่อชาวโลกถูก สะกดจิตมาจ้องดูความชั่วร้ายของพวกเขาพลพตเป็น ตาเดียวแล้ว ก็ไม่มีใครเห็นความโหดร้ายของระบอบอเมริกัน และรถถังของเวียดนามที่ล้างผลาญชีวิต ชาวกัมพูชาซึ่งนับศพได้ไม่น้อยกว่ากัน⁶³

ด้วยความเชื่อนี้จึงทำให้ เจียน ธีระวิทย์ ได้เสนอว่า ผู้นำไทยไม่ควรนำเอาข้อเสนอของ ต่างชาติมาเป็นส่วนหนึ่งของนโยบายต่างประเทศ โดยกล่าวว่า

“ข้อคิดประการสุดท้ายที่ผู้เขียนมีความกังวลเป็นการส่วนตัว คือ ปัญหาท่าทีของไทยที่มีต่อ เขมรฝ่ายต่าง ๆ ในรัฐบาลผสม บางคนอาจจะรังเกียจกลุ่มกึ่งเหวี่ยงสมพรด้วยเหตุผลทาง ประวัติศาสตร์ และมีเป้าหมายที่จะกีดกันกลุ่มกึ่งเหวี่ยงสมพรให้หมดอำนาจไปในที่สุด ผู้เขียน เกรงว่าหากไทยเรายอมรับเอาข้อเสนอต่างด้าว เช่นนี้มาเป็นส่วนหนึ่งของนโยบายแล้ว การ แก้ปัญหากัมพูชาอาจจะกินแรงมากขึ้น ทั้งนี้เพราะกลุ่มกึ่งเหวี่ยงสมพรเป็นพวกที่มีระเบียบ วินัยและมีกำลังเข้มแข็งที่สุดในบรรดาเขมรสามฝ่ายในอนาคตอันใกล้นี้เรายังไม่เห็นว่าจะ เป็นอย่างอื่นไปได้ ฉะนั้นเป้าหมายในการช่วยเขมรนั้น เราต้องทำให้แจ้งชัดว่าเราต้องการ

⁶³ สรุปรจาก เจียน ธีระวิทย์, “การเมืองเกี่ยวกับประเทศกัมพูชา,” เอเชียปริทัศน์ 6, :19-30.

อะไร เราต้องการให้เขมรเป็นเอกราช เขาจะเป็นคอมมิวนิสต์หรือระบบอะไรให้เป็นปัญหา
ของชาวเขมรที่จะตัดสินใจกันเอง”⁶⁴

การที่ เจียน ชีระวิทย์ มีทัศนคติเช่นนี้ต่อรัฐบาลพอลพตนั้น อาจมีสาเหตุมาจากการปกครองของ
พอลพตมีลักษณะคล้ายกับเหมาเจ๋อตุง ในส่วนของการปกครองแบบปฏิวัติ โดยเฉพาะคล้ายกับ
ลักษณะการปฏิวัติวัฒนธรรมในจีน ซึ่งในเรื่องนี้ แม้ว่า เจียน ชีระวิทย์ ไม่เคยแสดงทัศนคติออกมา
โดยตรง แต่มีข้อความบางส่วนที่อาจจะแสดงให้เห็นว่า เจียน ชีระวิทย์ มองว่า ในบางกรณี การ
ปฏิวัติก็เป็นการกระทำทางการเมืองอย่างหนึ่งที่มีผลดีและสมเหตุสมผล

“พยายามให้การศึกษาคิดใหม่ ๆ อย่างเหมาเจ๋อตุงพยายามทำ ตอนนั้นผมคิดว่าจะ
สำเร็จ คือเอามวลชนเข้ามามีส่วนร่วม คือพยายามที่จะเปลี่ยนวัฒนธรรมการเมือง โดยที่มี
ข้อเขียนของเขาแสดงว่าเขารู้สึกซึ่งโดยไม่ต้องอ่านสิ่งที่เป็นหลักรัฐศาสตร์ของตะวันตก ซึ่ง
ผมอ่านแล้วรู้สึก ว่า จริง ๆ แล้วเขาใช้สามัญสำนึกของเขาโดยไม่ต้องไปอ่าน เขารู้ดี ถ้าการ
เปลี่ยนทางวัฒนธรรมโดยการดึงเอาประชาชนเข้ามาด้วย แล้วนั้นเขาทำโดยการสร้าง
มวลชนขึ้นมาเปลี่ยนแปลงอะไรต่าง ๆ อย่างการปฏิวัติเพื่อให้ได้อำนาจ เขารู้ว่ามันแพงมัน
เกิดความสับสนวุ่นวาย เขารู้ว่ากำลังสร้างในสิ่งที่อยากให้มวลชนมีส่วนร่วมในระยะยาว นี้
ก็เหมือนกับ อบต. ความจริงแล้ว ถ้าพูดถึงความจริงมีการ โกงการคอร์รัปชันอะไรกันต่าง ๆ
นานาก็จริง แต่ว่าถ้าคิดถึงระยะยาวว่าจะให้มีส่วนร่วมของประชาชนระดับรากหญ้าหรือไม่
ก็ต้องทำ อบต.ต้องรักษาเอาไว้ ก็ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้มันดีขึ้น ถ้าไม่เช่นนั้นจุดเริ่มมัน
ไม่มี ว่าที่จริงเดี๋ยวนี้ผมมีความเชื่อว่าประชาธิปไตยแพง แล้วก็บางทีผมรู้สึกไม่เป็น
ประชาธิปไตยยังคิดว่า เพราะประชาธิปไตยไม่มีประสิทธิภาพเลย แต่ก็มีปัญหาว่ามีทาง
ออกทางเลือกที่ดีกว่ามั๊ยพูดถึงระยะยาว ถ้าพูดถึงประเด็นการได้คนดีขึ้นมาเผด็จการ มาจัด
การเกี่ยวกับบ้านเมืองให้มีประสิทธิภาพ ผมหาได้ง่ายกว่าประชาธิปไตยอีกและยังถูกกว่า
ด้วย แต่ปัญหาก็คือระยะยาว ไอ้คนนี่ถ้าไม่ใช้ระบบมันพึ่งไม่ค่อยได้ เพราะคนเปลี่ยนไป มี
อะไรเป็นหลักประกันว่าเป็นคนดีมีคุณธรรมไม่คอร์รัปชัน”⁶⁵

จากข้อความดังกล่าวจะพบว่า เจียน ชีระวิทย์ มีความคิดที่ค่อนข้างคล้ายคลึงกับความคิด
แบบเหมาเจ๋อตุง ดังนั้น ทัศนคติที่มีต่อพอลพตซึ่งมีลักษณะความคิดและการปกครองไปในแนวทาง

⁶⁴ เจียน ชีระวิทย์, “นโยบายต่างประเทศ,” สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ ฉบับพิเศษครบรอบ 30 ปี (4
กันยายน 2526) : 38.

⁶⁵ สัมภาษณ์ เจียน ชีระวิทย์, , ศาสตราจารย์กิตติคุณ รัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 15 ตุลาคม
2545.

เกี่ยวกับหมอเจ้าตุ้งจึงออกในมาแ่งวักซึ่งแตกต่างจากความคิดของคนส่วนใหญ่ เช่น ในบทความเรื่อง “บทวิเคราะห์กัมพูชา” ของ ไกรศักดิ์ ชุณหะวัณ กล่าวว่า แม้ว่าแรงคลใจของผู้นำคอมมิวนิสต์ กัมพูชาหรือกลุ่มเขมรแดงในการปฏิวัติจะได้รับอิทธิพลมาจากประสบการณ์ของจีน ซึ่งทำให้ผู้ที่มีอคติต่อชาวเวียดนามอันมีสาเหตุสืบเนื่องจากประวัติศาสตร์ได้ผลักดันให้ปัญญาชนกลุ่มนี้หันไปหาอุดมการณ์ของหมอเจ้าตุ้ง โดยเฉพาะความประทับใจต่อการปฏิวัติวัฒนธรรมที่มีอุดมการณ์ “พลังของประชาชนสามารถชนะความล้มเหลวทางวัตถุได้ ไม่ว่าจะสูญเสียปานใดก็ตาม” แต่อย่างไรก็ตามผู้เขียนเสนอว่าเราไม่อาจเรียกสิ่งที่เกิดขึ้นว่ามีลักษณะเป็นสังคมนิยม เนื่องจากการขัดแย้งทางชนชั้นในชนบทของกัมพูชาก่อนการปฏิวัติยังมีได้คลี่คลายตัวอย่างชัดเจน โดยสังเกตได้จากลักษณะหลายประการ⁶⁶ และยังคงกล่าวถึงความทารุณโหดร้ายของการปฏิบัติใช้นโยบายของผู้นำเขมรแดง โดยกล่าวว่า

“นักวิชาการและประชาชนส่วนใหญ่ที่ติดตามสถานการณ์ในเขมรตั้งแต่ชัยชนะของฝ่ายคอมมิวนิสต์ ปี 1975 เป็นต้นมาจนกระทั่งปี 1978 ย่อมจะเห็นว่า การพยายามที่จะเปลี่ยนแปลงประเทศเขมรให้เป็นสังคมนิยมนั้นได้ประสบความสำเร็จล้มเหลว ได้สร้างความลำบาก ความตายต่อคนนับจำนวนหลายแสน แต่ยังมีนักวิชาการกลุ่มหนึ่งที่ยังยืนยันหัวชนฝาว่า การปฏิวัติในเขมรนั้นมีใช่เป็นการปฏิวัติที่ล้มเหลว แต่ที่ล้มเหลวเพราะว่าประเทศถูกรอบครอบโดยเวียดนาม ส่วนใหญ่นักวิชาการฝ่ายซ้าย (จัด) เหล่านี้เป็นพวกเดียวกับผู้ที่สนับสนุนจีนก่อนยุคเติ้งเสี่ยวผิง...เอียงสารีเอง (ผู้นำหนึ่งในรัฐบาลกัมพูชาประชาธิปไตย) ได้ให้สัมภาษณ์หนังสือพิมพ์ตะวันตกมาสองครั้งแล้ว โดยยอมรับว่าผู้ปฏิวัติงานของพรรคได้สังหารคนเป็นจำนวนมาก”⁶⁷

ส่วนในเรื่องของการสนับสนุนเขมร 3 ฝ่าย ให้มีการตรึงกำลังและพยายามยึดอำนาจคืนจากรัฐบาลเฮงสัมรินของ เขียน ธีระวิทย์ และรัฐบาลไทยนั้น นายไกรศักดิ์ ชุณหะวัณ ก็ได้แสดงความไม่แน่ใจ⁶⁸

⁶⁶ ไกรศักดิ์ ชุณหะวัณ, “บทวิเคราะห์กัมพูชา,” อ้างแล้ว, หน้า 55-88.

⁶⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 55.

⁶⁸ อ่านเพิ่มเติมใน ไกรศักดิ์ ชุณหะวัณ, “ข้อเสนอของมาเลเซียสะท้อนการแตกแยกของอาเซียน,” วังจร

นอกจากนี้ยังมีนักวิชาการอีกหลายท่านที่สนับสนุนข้อเสนอของ ไกรศักดิ์ ชุณหะวัณ ในส่วนของความทารุณ โหดร้ายของเขมรแดง โดยเฉพาะศาสตราจารย์ ไมเคิล วิคเกอร์ และ เดวิด แซนด์เลอร์ ซึ่งเป็นผู้ซึ่งเคยมีประสบการณ์ในประเทศกัมพูชา

ไมเคิล วิคเกอร์ กล่าวในเรื่องนี้ไว้ว่า กัมพูชาประชาธิปไตยภายใต้การนำของพอลพตมักอ้างว่า ตนเป็นรัฐคอมมิวนิสต์ที่วางรากฐานอยู่บนลัทธิมาร์กซิสต์-เลนิน แต่นโยบายต่าง ๆ กลับตรงกันข้ามกับทฤษฎีและการปฏิบัติของลัทธิมาร์กซิสต์ที่มีมาอย่างสิ้นเชิง นอกจากนี้ยังมีการจับกุมและประหารชีวิตประชาชนระลอกแล้วระลอกเล่าอย่างต่อเนื่อง ไม่ว่าจะเป็นผู้ไม่เห็นด้วยกับนโยบายของพรรคคอมมิวนิสต์ ผู้ที่ทำงานไม่ได้ผลดี ผู้ที่อยู่ในข่ายต้องสงสัยว่าไปเข้าข้างเวียดนาม รวมทั้งนักปฏิวัติชาวกัมพูชาจำนวนมากที่เข้าร่วมมือกับชาวคอมมิวนิสต์เวียดนามเพื่อต่อสู้ก๊กอกราชจากฝรั่งเศสในช่วงทศวรรษ 1940 แต่ต่อมาภายหลังเมื่อกองกำลังเวียดนามร่วมมือกับกองกำลังกัมพูชาฝ่ายต่อต้านพอลพตสามารถยึดอำนาจจากพอลพตได้สำเร็จ ภาวะในกัมพูชาได้กลับเข้าสู่ภาวะปกติ รวมทั้งมีการยกระดับเสรีภาพส่วนบุคคลและสิทธิมนุษยชนให้สูงขึ้น นอกจากนี้ยังกล่าวถึงสถานการณ์ด้านต่าง ๆ ของกัมพูชา เช่น ด้านเศรษฐกิจการเกษตร อุตสาหกรรม ว่ามีการพัฒนาดีขึ้นกว่าในสมัยของพอลพต ในส่วนของการเมืองการปกครอง วิคเกอร์กล่าวว่า นับตั้งแต่ขับไล่พอลพตออกจากผู้นำประเทศแล้ว เวียดนามก็ค่อย ๆ ลดบทบาทลง จนกระทั่งในปี ค.ศ. 1981 กอไกรรัฐล้วนแล้วแต่อยู่ในมือของชาวเขมรทั้งสิ้น และไม่เคยปรากฏว่าเวียดนามเข้าไปครอบงำด้านการเรียนการศึกษา หรือกระทั่งบังคับให้พลเมืองกัมพูชาใช้ภาษาเวียดนาม ดังที่หนังสือพิมพ์บางฉบับรายงาน ในส่วนของการเจรจากับเขมรฝ่ายต่าง ๆ นั้น วิคเกอร์กล่าวว่า รัฐบาล “สาธารณรัฐประชาชนกัมพูชา” (People’s Republic of Kampuchea : PRK) ไม่มีทางที่จะเจรจากับเขมร 3 ฝ่าย ในฐานะเท่าเทียมกันได้ เนื่องจากรัฐบาล PRK ได้พัฒนาไปสู่ความเป็นรัฐบาลของชาวเขมรเองจนมีความมั่นคง และหากจะมีการเจรจานั้นเกิดขึ้น ก็หมายความว่ารัฐบาล PRK ต้องประสบความพ่ายแพ้ทางทหารอย่างสิ้นเชิง ซึ่งนั่นย่อมหมายถึง ความหายนะอีกครั้งของประเทศ⁶⁹

ในหนังสือเรื่อง *Brother Number One* ของ เดวิด พี. แซนด์เลอร์ เปิดเผยข้อมูลและชีวิตที่ปิดลับมานานของพอลพต ไม่ว่าจะเป็นภูมิหลังและประวัติชีวิตของพอลพต การก้าวขึ้นมาเป็นผู้นำพรรคคอมมิวนิสต์กัมพูชา รวมทั้งเหตุผลและการดำเนินนโยบายต่าง ๆ ในช่วงสั้น ๆ ที่เป็นผู้นำเขมร โดยกล่าวว่า การปฏิวัติของกลุ่มเขมรแดงได้รับอิทธิพลส่วนใหญ่มาจากการปฏิวัติของเหมาเจ๋อตุง

⁶⁹ สรุปรจาก ไมเคิล วิคเกอร์, “รัฐบาลปัจจุบันกับสภาพสังคม,” ถอดความและแปล โดย กำพล อดอม, เอกสารในการแสดงปาฐกถาของศาสตราจารย์ มิเชล วิคเกอร์ เรื่อง กัมพูชาในปัจจุบัน เสนอที่คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2 ตุลาคม 2529 (เอกสารไม่ตีพิมพ์เผยแพร่).

โดยเฉพาะจากสรรนิพนธ์ของเหมาเจ๋อตุง ซึ่งเป็นงานเขียนเพียงชิ้นเดียวที่พอลพตยอมรับว่าได้อ่าน
วรรณกรรมคอมมิวนิสต์ นอกจากนี้ พอลพตยังเคยเดินทางไปสาธารณรัฐประชาชนจีนในช่วงที่มี
การปฏิวัติวัฒนธรรม จึงพบว่าการดำเนินนโยบายของพอลพตมีลักษณะหลายประการที่ใกล้เคียงกับ
เหมาเจ๋อตุง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ได้แสดงให้เห็นถึงความโหดร้ายทารุณที่ผู้นำได้กระทำต่อประชาชน
จำนวนมาก ไม่ว่าจะเป็นการจับกุม คุมขัง ทรมานและสังหาร ผู้ที่สงสัยว่าเป็นศัตรูของตน นอกจากนี้
ยังมีผู้ล้มตายจากการอดอาหาร โรคภัยไข้เจ็บ และการทำงานหนัก อีกเป็นจำนวนมาก โดยในเรื่องนี้
แซนด์เลอร์ ได้สรุปว่า มีเพียงกลุ่มเล็ก ๆ เท่านั้นที่ได้ปกครองประเทศตามแนวทาง มาร์กซิสต์-
เลนินนิสต์ ขนานแท้ และไม่มีประเทศใดที่พยายามก้าวสู่สังคมนิยมอย่างรวดเร็วหรือไปได้ไกลถึง
เพียงนี้ และไม่มีประเทศใดอีกเช่นกันที่สร้างความทุกข์ยากให้กับประชาชน จนมีการล้มตายมากเท่า
กับประเทศนี้⁷⁰

ส่วน ใน หนังสือเรื่อง *A History of Cambodia* ซึ่งเป็น หนังสือที่ แสดง ให้ เห็น ถึง
ประวัติศาสตร์การเมืองการปกครองของกัมพูชา ก็ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการปกครองภายใต้การนำ
ของพอลพตในลักษณะเดียวกัน คือ แสดงให้เห็นความโหดร้ายทารุณของการปฏิบัติใช้นโยบายของ
เขมรแดง⁷¹

จากที่กล่าวมาจะพบว่าความเชื่อของ เขียน ธีระวิทย์ ที่เกี่ยวกับกลุ่มของ พอลพต ผู้นำ
เขมรแดงว่า ถูกโฆษณาเกินจริงนั้น ได้ถูกหักล้างโดยนักวิชาการหลายท่านที่เคยมีประสบการณ์ใน
เขมร จึงทำให้ได้ข้อสรุปว่า สิ่งที่ เขียน ธีระวิทย์ พยายามชี้แจงต่อสาธารณชนเป็นสิ่งที่ขัดแย้งกับ
ข้อเท็จจริงที่นักวิชาการอื่น ๆ ได้รับ แต่อย่างไรก็ตาม พบว่าในอีกหลายปีต่อมาความคิดดังกล่าวของ
เขียน ธีระวิทย์ ก็ได้มีการเปลี่ยนแปลงไป โดยมีการยอมรับว่าการกล่าวอ้างของพอลพตนั้นมีอยู่จริง
โดยได้กล่าวว่า

“ผู้นำรัฐบาลกัมพูชาประชาธิปไตยกล่าวหาว่า อุปสรรคในการดำเนินการตามแผน
เศรษฐกิจสี่ปีเกิดขึ้นจากการก่อวินาศกรรมของฝ่ายที่ต้องการจะบ่อนทำลายกระบวนการ
ปฏิวัติ ดังนั้นจึงทำการกวาดล้างบุคคลที่ต้องสงสัยว่า “ขัดขวางการปฏิวัติ” อย่างรุนแรง

⁷⁰ สรุปจาก เดวิด แซนด์เลอร์, บังลังก์เขมรร้าย, แปลโดย บุญรัตน์ อภิชาติไตรสรณ์ (กรุงเทพมหานคร:
เนชั่นพับลิชชิ่ง กรุ๊ป จำกัด, 2537).

⁷¹ อ่านเพิ่มได้ใน เดวิด แซนด์เลอร์, ประวัติศาสตร์กัมพูชา, แปลโดย พรรณงาม เจริญธรรมสาร สดใส
ขันติพรพงศ์ และวงเดือน นาราสังข์ (กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์,
2540).

ศูนย์กลางการสอบสวนที่สำคัญ คือ ตวล ซแลง (Toul Sleng) ในกรุงพนมเปญ โดยประชาชนอย่างน้อยสองหมื่นคนได้ถูกนำมาสอบสวน ทรมาน และสังหาร โดยมีผู้ที่เหลือรอดชีวิตออกมาได้ไม่ถึงสิบคน อย่างไรก็ตาม ต่อมา การกวาดล้างดังกล่าวได้กลายเป็นเครื่องมือในการกำจัดผู้ที่ท้าทายอำนาจของ พอลพต หรือผู้ที่ตั้งข้อสงสัยเกี่ยวกับนโยบายของรัฐบาลกัมพูชาประชาธิปไตย รวมทั้งสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์กัมพูชาในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ถูกกล่าวหาว่า “นิยมเวียดนาม”⁷²

อย่างไรก็ตาม แม้ว่า เจียน ชีระวิทย์ ยอมรับว่ามีการสังหาร โหดภายใต้รัฐบาลพอลพตจริง แต่ก็มิได้มีท่าทีที่เปลี่ยนแปลงไป และยังคงกล่าวอีกว่า เขมรแดงได้ทำการปฏิวัติและพยายามยกระดับความเป็นอยู่ของประเทศชาติ โดยเฉพาะมาตรฐานการครองชีพของเกษตรกร โดยการพยายามเปลี่ยนแปลงโครงสร้างสังคมเกษตร และจัดระบบการชลประทาน แต่พวกเขาเขมรแดงก็อยู่ในอำนาจไม่ได้นานพอที่จะพิสูจน์ผลงาน⁷³

จากที่กล่าวมาจะพบว่า ทักษะของ เจียน ชีระวิทย์ ที่มีต่อพอลพตและเขมรแดงในช่วงแรกนั้น เป็นทักษะที่อาจเรียกได้ว่า เข้าข้างกลุ่มของเขมรแดงอย่างหัวชนฝา ซึ่งทักษะของ เจียน ชีระวิทย์ ดังกล่าวนี้นี้เป็นทักษะที่เปลี่ยนแปลงได้ยาก แม้ว่าจะมีผู้พยายามแสดงหลักฐานต่าง ๆ ให้เห็นถึงข้อเท็จจริงอันเป็นสิ่งที่ไม่ตรงกับความคิดของ เจียน ชีระวิทย์ แต่อย่างไรก็ตาม เจียน ชีระวิทย์ ก็ไม่สามารถปฏิเสธความจริงที่ปรากฏได้ จึงพบว่าในช่วงเวลาต่อมา ก็มีการยอมรับว่ามีการสังหารประชาชนมากมายภายใต้การปกครองของพอลพต หากแต่เป็นการยอมรับแบบไม่เด่นชัดและไม่หนักแน่นดังเช่นในช่วงแรกที่ยึดหยัดต่อต้านความคิดของชาวตะวันตก อีกทั้งยังคงมีทัศนคติที่ดีกับการปกครองในช่วงพอลพตเรื่องอำนาจอีกด้วย โดยกล่าวว่า เป็นความพยายามเพื่อยกระดับประเทศ แม้จะอยู่ได้ไม่นานเพื่อพิสูจน์ผลงานก็ตาม

4. ทักษะต่อเวียดนาม

เจียน ชีระวิทย์ มีความเห็นว่า เวียดนามเป็นตัวการในการก่อปัญหาในอินโดจีน โดยได้ให้ทักษะไว้ดังนี้

⁷² เจียน ชีระวิทย์, กัมพูชา : ประวัติศาสตร์ สังคม เศรษฐกิจ ความมั่นคง การเมือง และการต่างประเทศ (กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543), หน้า 34-35.

⁷³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 237.

“เวียดนามเป็นตัวการในการก่อปัญหาในอินโดจีนในสองลักษณะ ประการแรก การใช้กำลังทหารหิมามานุกรุกกัมพูชา และครอบครองอยู่จนกระทั่งปัจจุบันนี้นั้นมิใช่เป็นการกระทำที่ถูกต้อง ถึงแม้จะได้รับหลักประกันจากโซเวียตก่อนการเปิดฉากนุกรุกกัมพูชา เดือนเศษตามที่ปรากฏอยู่ในสนธิสัญญามิตรภาพและความร่วมมือ (ลงนาม 2 พฤศจิกายน 1978) ก็ตาม แต่ก็ไม่ใช่ทำไปตามคำสั่งหรือความปรารถนาของโซเวียตตามที่มีคนกล่าวว่า เวียดนามเป็นตัวแทนของกัมพูชา เพราะมีกำลังเข้มแข็งกว่ากัมพูชาประมาณ 30 เท่า สงครามชายแดนมีขอบเขตจำกัด มูลเหตุถ้ามิใช่ความทะเยอทะยานของเวียดนามเอง อย่างดีก็เป็นมรดกตกทอดมาจากลัทธิจักรวรรดินิยมในอดีต เวียดนามฉวยโอกาสกระทำต่อ กัมพูชาในขณะที่สื่อมวลชนต่างชาติสร้างภาพพจน์ที่เลวร้ายให้แก่รัฐบาลกัมพูชา ประการที่สอง เวียดนามเป็นตัวการก่อให้เกิดปัญหาผู้ลี้ภัยไปสร้างความเดือดร้อนแก่ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศไทย กล่าวคือถ้าไม่ปฏิบัติการทางทหารในกัมพูชาโดย เวียดนาม ก็จะไม่มีการลี้ภัยไหลของชาวเขมรมากถึงเพียงนั้น ส่วนชาวนวนเชื้อสายจีนจาก เวียดนามที่ลี้ภัยออกมานั้นมีมูลเหตุสลับซับซ้อน ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมที่เคยได้เปรียบคนอื่นจะต้องสูญเสียไปก็ดี ความกลัวรัฐบาลที่ระแวงพวกตนเพราะมีเชื้อสายจีนก็ดี สงคราม 1 เดือนระหว่างจีนกับเวียดนามก็ดี ช่วยส่งเสริมให้พวกนวนเชื้อสายจีนหนีออกมา ทั้งสองประการประกอบกันทำให้ชาวโลกที่ระแวงเวียดนามอยู่แล้วมีเหตุผลกลัว เวียดนามยิ่งขึ้น ผู้ที่เฝ้ามองดูเวียดนามอย่างสายตาคบเป็นกลางก็เริ่มระแวงเวียดนามขึ้นมา”⁷⁴

หรือ

“ในกรณีนี้มีหลักฐานค่อนข้างจะแจ้งชัดว่า เวียดนามนุกรุกและครอบครองกัมพูชาด้วยกำลังทหารนั้นไม่มีความชอบธรรม ข้ออ้างที่ว่า เป็นเพราะตนถูกจีนคุกคามก็ดี รัฐบาลพลพรรค พวกรุนโหดร้ายก็ดี เป็นเพียงข้อแก้ตัว เหตุที่แท้จริงก็คือ เวียดนามต้องการครอบงำกัมพูชา (และลาว) ทั้งในทางเศรษฐกิจและการเมืองและการทหาร คือ เวียดนามต้องการมีส่วนร่วมใน การชี้ขาดเกี่ยวกับปัญหาสำคัญ ๆ ของประเทศกัมพูชาและลาวแบบสหพันธรัฐ อินโดจีน และเมื่อรัฐบาลกัมพูชาประชาธิปไตยไม่ยอมสยบหัวให้ เวียดนามก็ใช้กำลังเข้า โคนล้มและอุปโลกน์รัฐบาลหุ่นเชิดสำรับขึ้นมาแทน...

⁷⁴ เจียน ชีระวิทย์ “อภิมหาอำนาจกับความขัดแย้งในอินโดจีน” เอเชียปริทัศน์ 1,1 (ตุลาคม-ธันวาคม 2522) , หน้า 100. (ตัวหนาโดยผู้เขียน)

...การสนับสนุนผู้ก่อการกำเริบนั้นควรเป็นหน้าที่ของคนทุกคน เพราะนั่นเท่ากับเป็นการป้องกันตัวเองด้วย ปล่อยให้เวียดนามหลังเลือดไปเกิด เพราะเลือดชั่วช้านั้นอย่าให้หลงเหลือไว้ทำพันธุ์ โดยในอนาคตจะน่าอยู่ขึ้น”⁷⁵

ในขณะที่ เจียน ชีระวิทย์ ได้กล่าวอย่างเปิดเผยว่า

“หมกค้ำกันการกระทำของเวียดนามที่รุกรานกัมพูชา... ไม่เฉพาะกัมพูชาเท่านั้นที่จะมีสันติสุข แม้เวียดนามเองก็จะมีสันติสุขมากกว่าทุกวันนี้ด้วย โลกของเราจะมีสันติภาพมากขึ้น”⁷⁶

แต่ต่อมาภายหลัง แม้ว่าทัศนะที่ เจียน ชีระวิทย์ มีต่อปัญหา กัมพูชา จะยังคงเหมือนเดิม ไม่มีการเปลี่ยนแปลงไป แต่มุมมองที่มีต่อประเทศเวียดนาม ได้มีการเปลี่ยนแปลง

ในส่วนของเวียดนามนั้น เจียน ชีระวิทย์ ได้ทำการวิเคราะห์เพิ่มเติมถึงสาเหตุที่คนเวียดนามมักมีประวัติศาสตร์การทำสงครามอย่างไม่หยุดหย่อน ว่ามีสาเหตุมาจาก ส่วนหนึ่งเป็นเพราะที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ ส่วนหนึ่งเกี่ยวกับระบบความคิด ในการแก้ปัญหาหรือวัฒนธรรมการเมืองของคน และอีกส่วนหนึ่งเป็นเรื่องการใช้ความรุนแรงอันมีสาเหตุมาจากความไม่สมดุลของระบบโครงสร้างของอำนาจ (structural violence) แต่ เจียน ชีระวิทย์ ก็ได้กล่าวว่า ตั้งแต่อย่างเข้าทศวรรษ 1990 แล้ว มีแนวโน้มชี้แนะให้เห็นว่าชาวเวียดนามจะมีระบบการเมืองเข้าสู่ระบอบรัฐชาติที่มีสันติภาพเคียงคู่อยู่กับประเทศอื่น ๆ ในภูมิภาคเอเชียอาคเนย์มากขึ้น⁷⁷

การที่ เจียน ชีระวิทย์ มองว่าเวียดนามจะสามารถอยู่ร่วมกับชาติอื่นได้โดยสันตินี้ เป็นทัศนะที่ค่อนข้างจะเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมที่เคยมองว่า เวียดนามเป็นประเทศตัวการสำคัญที่สร้างความไม่สงบขึ้นในภูมิภาคเอเชีย แต่อย่างไรก็ตาม แม้ว่าจะมีความเห็นว่าเวียดนามจะสามารถอยู่ร่วมโลกกับชาติอื่นได้โดยสันติ แต่ก็ต้องอาศัยเงื่อนไข ดังนี้ (1) ประเทศที่มีข้อพิพาทเรื่องดินแดนกับเวียดนามจะเป็นทางน้ำหรือบนบกก็ตาม พยายามทำความเข้าใจความตกลงกับเวียดนาม โดยถ้อยทีถ้อยอาศัยกัน

⁷⁵ เจียน ชีระวิทย์, “นโยบายต่างประเทศของไทย,” สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ ฉบับพิเศษ 30 ปี (4 กันยายน) : 36, 38.

⁷⁶ เจียน ชีระวิทย์, “ตอบ “สันติสุข” กรณี ทะเลสาบ,” ใน ทะเลสาบกับวิกฤตการณ์ในอินโดจีน, หน้า 101. เคยตีพิมพ์ลงใน มติชนสุดสัปดาห์ (จดหมาย) (8 พฤศจิกายน 2530).

⁷⁷ เจียน ชีระวิทย์, เวียดนาม : สังคม เศรษฐกิจ ความมั่นคง การเมือง การต่างประเทศ (กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542), หน้า 307.

โดยเอาข้อตกลง ไทย-เวียดนาม ว่าด้วยการแบ่งเขตทางทะเลในอ่าวไทยปี ค.ศ. 1997 เป็นตัวอย่าง (2) กัมพูชาไม่แก้ไขปัญหาความขัดแย้งภายใน โดยการเอาคนเชื้อสายเวียดนามในกัมพูชา รวมทั้งเรื่องดินแดนที่พิพาทกันเป็นเหตุยั่วเวียดนาม (3) มีความปรารถนาดีจากประเทศสมาชิกอาเซียน โดยการส่งเสริมให้เวียดนามซึ่งเป็นสมาชิกร่วมกันสร้างเสถียรภาพร่วมกันในภูมิภาค (4) ให้รัสเซียถอนกำลังและอุปกรณ์ที่หลงเหลืออยู่ในอ่าวกามเร็นห์ออกไปให้หมดในเวลาอันควร (5) สหรัฐอเมริกา สัมเรื่องทหารหรือซากศพที่สูญหายในสงครามในเวียดนาม และไม่แทรกแซงกิจการภายในของเวียดนาม โดยเอาเรื่องสิทธิมนุษยชนบีบบังคับเวียดนาม และ (6) ญี่ปุ่นยังคงขยายการค้าและการลงทุนและความช่วยเหลือทางวิชาการแก่เวียดนามอย่างต่อเนื่อง ในอัตราความเร็วที่สังคมเวียดนามซึมซับได้⁷⁸

อย่างไรก็ตามทัศนคติที่สอดคล้องกันอยู่ในประเด็นปัญหาที่กัมพูชาทั้งหมดในช่วงเวลานั้น ๆ ก็ได้ส่งผลต่อการเคลื่อนไหวทางการเมืองของ เขียน ธีระวิทย์ ในเรื่องของการจัดตั้งรัฐบาลผสม 3 ฝ่ายขึ้น โดยเขียน ธีระวิทย์ กล่าวว่า ท่านไม่ได้มีส่วนโดยตรงในการจัดตั้งรัฐบาลผสมดังกล่าว หากแต่มีส่วนในทางอ้อมเท่านั้น กล่าวคือ ท่านได้ร่วมกับกับชาวญี่ปุ่นรวมทั้งนักวิชาการจำนวนหนึ่งที่มีความรู้สึกรุนแรงกับเรื่องของการที่ประเทศใหญ่รุกรานประเทศเล็ก⁷⁹ และยึดหลักในเรื่องวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศมากกว่าเรื่องของผลประโยชน์แห่งชาติ โดยเริ่มจากการที่มีชาวญี่ปุ่นได้จัดการประชุมขึ้นก่อนที่กรุงโตเกียว ประเทศญี่ปุ่น และได้เชิญ เขียน ธีระวิทย์ และนักวิชาการจำนวนหนึ่งไปร่วมด้วย หลังจากนั้น เขียน ธีระวิทย์ ก็เป็นผู้นำในการจัดการประชุมว่าด้วยเรื่องปัญหาที่กัมพูชาขึ้นที่กรุงเทพฯ 2 ครั้งด้วยกัน โดยการเชิญผู้นำของเขมรทั้ง 3 ฝ่าย มาร่วมประชุมด้วย ซึ่งภายในการประชุม เขียน ธีระวิทย์ ได้เล่าให้ฟังว่า นอกจากอภิปราย การกล่าวคำปราศรัยแล้ว ก็ยังเอาเรื่องศิลปวัฒนธรรมเข้ามาแสดงด้วย

โดยพลอากาศเอกสิทธิ เสวตศิลา ได้เข้าร่วมในการประชุมทั้ง 2 ครั้งดังกล่าวด้วย ทำให้เชื่อว่าการประชุมนี้มีส่วนส่งเสริมให้มีการเคลื่อนไหวของรัฐบาลไทย โดยในเรื่องนี้ เขียน ธีระวิทย์ ได้อธิบายว่า

“ช่วงนั้นเป็นช่วงรัฐบาลเปรม ติณสูลานนท์ เป็นนายกรัฐมนตรี และพลอากาศเอกสิทธิ เสวตศิลา เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงต่างประเทศ พลอากาศเอกสิทธินั้นได้รับอำนาจและความไว้วางใจจากนายกรัฐมนตรีในเรื่องกำหนดนโยบาย กำหนด strategy มากพอ

⁷⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 312.

⁷⁹ ความคิดเช่นนี้เป็นสิ่งที่ เขียน ธีระวิทย์ ยึดถือเป็นอย่างมาก ดังที่ได้กล่าวไปแล้วในบทที่ 2

สมควร คือได้รับความไว้วางใจในเรื่องการต่างประเทศ แล้วก็เชื่อว่าการกำหนดนโยบายรวมทั้งผู้นำในกระทรวงต่างประเทศ ข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ที่จะต้องทำข้อมูลในรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศนั้น เขาก็เห็นว่ามีกลิ่นอายจากนักวิชาการที่สนับสนุนอันนี้ เพราะฉะนั้นผมก็ตีความว่ามันมีอิทธิพลอยู่ในเรื่องการกำหนดนโยบาย และ strategy ไม่มากนักน้อย”⁸⁰

นอกจากนี้ เจียน ชีระวิทย์ ยังเล่าว่าในช่วงที่ท่านรับตำแหน่งเป็นที่ปรึกษานายกรัฐมนตรีให้กับพลเอกเปรมอยู่ 1 ปี ก็มีประเด็นเกี่ยวกับกัมพูชาเกิดขึ้นบ่อยครั้งและการทำเรื่องหรือรายงานต่าง ๆ เพื่อนำเสนอต่อนายกรัฐมนตรีนั้น ส่วนใหญ่ท่านเป็นคนทำ และสิ่งที่นำเสนอได้อวดคล่องและไปในทิศทางเดียวกับนโยบายของรัฐบาลและของกระทรวงการต่างประเทศในเรื่องที่สนับสนุนให้มีการต่อต้านการรุกรานจากภายนอก โดยให้มีการรวมพลังจากทุกฝ่าย โดย เจียน ชีระวิทย์ อยู่ในฝ่ายวิชาการ ซึ่งขณะนั้นมีความเสี่ยงต่อการเป็น activist มาก เนื่องจากนอกจากจะมีการจัดการประชุมระหว่างประเทศแล้ว ยังมีการจัดการประชุมในรั้วมหาวิทยาลัย ซึ่งได้มีการเสนอชื่อและส่งไปยังเลขาธิการสหประชาชาติอีกด้วย แต่ในส่วนนี้ เจียน ชีระวิทย์ เองก็ไม่ทราบว่าจะมีผลกระทบหรือไม่อย่างไร แต่อย่างไรก็ตาม ท่านได้กล่าวว่า

“เพราะฉะนั้นทำหน้าที่อย่างนั้นก็เป็นการสอดคล้องกับนโยบายกับกระทรวงต่างประเทศ และอาจเป็นส่วนหนึ่งที่กระตุ้นให้กระทรวงต่างประเทศคิดว่านโยบายที่เราทำในการก่อตั้งรัฐบาลที่ต่อต้านการรุกรานจากภายนอกเป็นนโยบายที่ถูกต้อง เพราะมีพลังจากนักวิชาการสนับสนุนอยู่”⁸¹

โดยสรุปแล้วบทบาททางการเมืองของ เจียน ชีระวิทย์ ที่เกี่ยวข้องประเด็นความสัมพันธ์ระหว่างไทยและสาธารณรัฐประชาชนจีนโดยอ้อมที่สำคัญ คือ บทบาทในปัญหาการเมืองกัมพูชา โดยมีบทบาทในการสนับสนุนให้มีการจัดตั้งรัฐบาลผสม 3 ฝ่ายขึ้น ซึ่งบทบาทดังกล่าวมีความสัมพันธ์โดยตรงกับทัศนคติต่าง ๆ ของ เจียน ชีระวิทย์ ทั้งที่เกี่ยวข้องกับจีนศึกษาและที่ไม่เกี่ยวข้อง ซึ่งทัศนคติที่สำคัญได้แก่ ทัศนคติที่ไม่ชอบพฤติกรรมที่เรียกว่า “ผู้ใหญ่รังแกเด็ก” ของเวียดนามซึ่งครั้งหนึ่งเคยรุกรานจีน ทัศนคติเกี่ยวกับการปฏิบัติที่มองว่า บางครั้งระบบการปฏิบัติเป็นสังคมนิยมก็ส่งผลดีต่อประเทศมากกว่าระบอบประชาธิปไตย ประกอบกับเห็นว่าลักษณะการปกครองประเทศของพอลพตมีลักษณะที่คล้ายคลึงกับระบอบเหมา ซึ่งทั้ง 2 ส่วนนี้ ก็ได้ส่งผลถึงมุมมองที่มีต่อผู้นำ

⁸⁰ สัมภาษณ์ เจียน ชีระวิทย์, ศาสตราจารย์กิตติคุณ รัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 15 ตุลาคม 2545.

⁸¹ เรื่องเดียวกัน.

เขมรแดงที่แตกต่างจากคนส่วนใหญ่ ซึ่งแม้ว่าต่อมาภายหลังทัศนะบางอย่างได้เปลี่ยนแปลงไป เช่น ทัศนะต่อผู้นำเขมรแดงและทัศนะต่อเวียดนาม แต่อย่างไรก็ตามความคิด โดยรวมและท่าทีของ เจียน ธีระวิทย์ ก็ยังคงเหมือนเดิม

5.4 สรุป

โดยสรุปจะพบว่าบทบาททางด้านวิชาการและบทบาทการเมืองของ เจียน ธีระวิทย์ นี้ล้วนแล้วแต่ได้รับอิทธิพลมาจากภูมิหลังทางครอบครัว บุคลิกลักษณะและความเชื่อส่วนบุคคลของท่านทั้งสิ้น กล่าวคือ การเป็นผู้บุกเบิกจีนศึกษาโดยอาศัยหลักฐานที่เป็นจริงนั้นมีสาเหตุมาจากความสนใจในเรื่องจีนศึกษาเป็นพิเศษ รวมถึงภูมิหลังครอบครัวที่มีการดำเนินชีวิตแบบจีนเป็นส่วนใหญ่ รวมทั้งครูอาจารย์ที่ท่านยึดเป็นแบบอย่าง ทำให้ท่านเป็นผู้ที่มีทัศนคติในด้านบวกต่อสาธารณรัฐประชาชนจีน และพยายามศึกษาเพื่อให้ได้ภาพจีนในแง่มุมที่สอดคล้องกับความเชื่อพื้นฐานของตน นอกจากนี้ สิ่งที่ท่านได้เรียนรู้จากครอบครัว การศึกษาและการทำงาน ทำให้ เจียน ธีระวิทย์ มีความกล้าหาญ ซื่อสัตย์ และต้องการต่อสู้เพื่อเสรีภาพทางการศึกษาอย่างแท้จริง และในประเด็นการเปิดความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างไทยกับสาธารณรัฐประชาชนจีนนั้น ก็เป็นผลมาจากข้อสรุปที่ว่า จีนไม่เป็นภัยคุกคามกับไทย ในทางกลับกันการเปิดความสัมพันธ์นี้จะส่งผลดีต่อไทยในระยะยาว ในส่วนของความคิดเห็นเรื่ององค์ดาไลลามะนั้น ก็เป็นผลมาจากการศึกษาเรื่องสาธารณรัฐประชาชนจีนอย่างลึกซึ้ง และได้ข้อสรุปว่านโยบายต่างประเทศของจีนได้ให้ความสำคัญกับบูรณภาพทางดินแดนเป็นอย่างมาก รวมทั้งประเด็นเรื่องสิทธิมนุษยชนนั้น จีนมีแบบฉบับที่แตกต่างจากชาติอื่น และจากข้อสรุปเหล่านี้ทำให้ เจียน ธีระวิทย์ มีความคิดเห็นในประเด็นต่าง ๆ โดยเฉพาะปัญหาทิเบตที่แตกต่างจากนักวิชาการส่วนมาก นอกจากนี้ในส่วนความเคลื่อนไหวในปัญหากัมพูชาของท่าน ก็เป็นสิ่งที่ได้รับอิทธิพลความคิดที่ว่า “ไม่ชอบเห็นผู้ใหญ่รังแกเด็ก” ซึ่งเป็นความเชื่อที่ฝังรากมาตั้งแต่ในวัยเด็ก รวมทั้ง ทัศนคติในเรื่องการปฏิวัติว่า ในบางกรณีการปฏิวัติก็เป็นสิ่งที่ถูกต้อง

เป็นที่น่าสังเกตว่า เมื่อ เจียน ธีระวิทย์ มีความเชื่อเช่นใดแล้ว มักจะเชื่อเช่นนั้นตลอดไปไม่เปลี่ยนแปลง และยึดถือสิ่งนั้น ๆ เป็นสำคัญ จนบางครั้งมักจะไม่ได้ใส่ใจกับเหตุผลอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งหลักฐานบางประการที่ตรงกันข้ามกับความเชื่อของตน ไม่ว่าจะถูกวิพากษ์วิจารณ์เพียงไรก็ตาม เช่น ประเด็นความสัมพันธ์ระหว่าง พคท.-พคจ. ประเด็นเรื่ององค์ดาไลลามะ และประเด็นปัญหากัมพูชา เป็นต้น ซึ่งลักษณะเช่นนี้ส่งผลให้ เจียน ธีระวิทย์ มีการนำเสนอข้อมูลที่แตกต่างจากการยอมรับของชุมชนวิชาการส่วนใหญ่ อันมีสาเหตุจาก การมักจะยึดมั่นในสิ่งที่ตนเชื่อ และเปิดรับแต่เฉพาะข้อมูลที่สอดคล้องกับความเชื่อของตน แต่อย่างไรก็ตาม แม้ว่าจุดยืนของ เจียน ธีระวิทย์

จะเปลี่ยนแปลงได้ยาก แต่ก็มี การเปลี่ยนแปลงได้หากพบหลักฐานที่ยืนยันอย่างชัดเจนและเป็นรูปธรรมและยอมรับได้ในสายตาของท่าน เช่น ประเด็นความสัมพันธ์ระหว่าง พคจ. กับ พคท. เป็นต้น

ในส่วนของคำถามที่ว่า ทักษะของ เขียน ธีระวิทย์ ส่งผลกระทบต่อนโยบายระดับชาติเพียงใดหรือไม่ นั้น เป็นคำถามที่ยากจะหาคำตอบ เนื่องจากแม้ว่า เขียน ธีระวิทย์ จะเป็นปัญญาชนด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่มีผลงานแสดงออกสู่สาธารณชนมากมาย แต่ก็ไม่มีหลักฐานที่แน่ชัดว่าความคิดเห็นเหล่านี้ได้ถูกนำไปเป็นตัวแปรหนึ่งในการกำหนดนโยบายระดับชาติหรือไม่ แม้ว่าจะมีความเป็นไปได้สูงมากที่ความคิดดังกล่าวน่าจะ ได้ถูกนำไปพิจารณาบ้างไม่มากก็น้อย ซึ่งในเรื่องนี้ เขียน ธีระวิทย์ ได้เคยให้สัมภาษณ์ไว้ว่า

“จริง ๆ แล้วผมไม่ค่อยได้คิดเท่าไร มันจะมีอิทธิพลต่อนโยบายอะไรหรือเปล่า เวลาผมเขียนบทความ คิดถึงให้การศึกษาแก่คนทั่วไปมากกว่า เพราะว่าเป็นไปตามหลักการหลักวิชา ไม่ค่อยคิดถึงว่ามันจะมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจหรือกำหนดนโยบายเท่าไร ผมคิดว่าคนที่ตัดสินใจหรือกำหนดนโยบายเขามีระบบความคิดของเขา เขามีข้อมูลของเขาต่างหาก แม้บางครั้ง นี้ผมได้ข้อสรุปจากประสบการณ์ที่ไปร่วมประชุมกับพวกอยู่ในกระทรวงต่างประเทศ แม้ในบางครั้งเขาเอาเราไปร่วมประชุมด้วย เราให้ความเห็น ไม่มีใครโต้แย้ง แต่ว่าถ้าเขาไม่เอา เขาก็ไม่เอา ไม่ต้องมีความรู้สึกอะไร เพราะฉะนั้นในระยะหลังๆ ผมไม่ไป เพราะผมถือว่ามันเป็นการจัดการ การสร้างภาพพจน์มากกว่า มันมีประสบการณ์สักหนึ่งผมก็รู้ว่าเขามีระบบความคิดเขา เขามีข้อมูลอะไรของเขาต่างหาก เพราะฉะนั้น ถ้าพูดถึงคิดว่าจะมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจหรือการกำหนดนโยบายต่างประเทศหรือเปล่า คิดถึงระยะยาวคนที่อ่าน มากกว่าจะคิดว่ามันมี impact ต่อนโยบายเท่าไร ไม่ได้คิดว่ามันจะมีอิทธิพลมาก นอกเสียจากว่าในบาง forum

ในบาง forum ถ้าหากผู้ที่เป็นประธานเขาเป็นคนใจกว้าง อันนั้นอาจจะมีผล จริง ๆ แล้วมีผลเท่าไรต่อการตัดสินใจของรัฐบาล มีแต่เท่าไรไม่รู้ เพราะมันก็เป็นไปได้ว่าคนที่คือคนในกระทรวงต่างประเทศที่อยู่ในฐานะตัดสินใจบางทีก็มีอิทธิพล ปลัดกระทรวง เขาก็มีลูกน้องมาอ่านบทความแล้วก็ตัดไปให้ อ่านแล้วก็บางทีก็อาจจะเห็นด้วย อันนั้นก็จะมีอิทธิพลทางอ้อม แล้วก็เขาทำเป็นประจำ ผมจะเขียนไปในทางลบหรือทางบวกอย่างชัดเจน เร็ว ๆ นี้ผมเขียนทางลบ เขาก็เอาเอกสารอะไรลงมาให้ผมเยอะ บางทีขอแทบตายไม่ได้ คือเขา

อ่านแล้วเขาก็มีเหตุผลจะแก้ตัวเขาก็ส่งมาให้ คือตัวเองอาจจะไม่ได้อ่านแต่มีตัดไปให้ เพราะนั่นสิ่งนั้นก็อาจจะมีผลก็ได้ แต่ว่านั่นก็ประเมินลำบาก”⁸²

⁸² เรื่องเดียวกัน.